

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för kulturvetenskaper

”Inte riktigt mönster som blommor och rutor och sånt”

En studie av mönsterkonstruktörers yrkesroll

Lovis Moreau
Kandidatuppsats i etnologi
15 hp, HT 2014
Handledare: Lisa Wiklund

Göteborgs universitet
Institutionen för kulturvetenskaper
Box 200
SE-405 30 Göteborg

Denna uppsats är allmän och offentlig handling.
Författaren har upphovsrätten och uppsatsen får inte
begagnas annat än för enskilt bruk utan författarens tillstånd.

Abstract

Inom de flesta branscher finns det yrken som få utomstående känner till. När det kommer till modeindustrin så är mönsterkonstruktör ett sådant yrke. Mönsterkonstruktören är den som från en platt skiss skapar plaggets tredimensionella form och får det att passa på en kropp.

Jag har utifrån Bourdieus fältteori undersökt hur det är att arbeta som mönsterkonstruktör. Materialet består av fem semi-strukturerade intervjuer med yrkesverksamma mönsterkonstruktörer som genomförts i Göteborg och Stockholm under november 2014. Utifrån dessa har jag försökt ge svar på hur de själva ser på sin yrkesroll och hur de uppfattar att andra på arbetsplatsen ser dem och deras roll.

Min analys består av tre delar där olika aspekter av yrket och yrkeslivet står i fokus. Det handlar dels om yrkesrollen och huruvida det främst är ett kreativt eller tekniskt yrke. Förhållningssättet till detta skiljer sig åt och påverkar vilken typ av plagg som framstår som intressanta att jobba med och vad som är avancerad mönsterkonstruktion. Jag har också velat undersöka vilken plats mönsterkonstruktören har i arbetsteamet och vilket utrymme de ges av dem de samarbetar med. Här är frågor om inflytande och att bli respekterad för sin kompetens centrala. Då de flesta av mina informanter har erfarenhet av att arbeta på olika typer av företag ville jag även undersöka vilken deras uppfattning om olika typer av arbetsplatser är. Det som framförallt skiljer sig åt är inställningen till de stora kedjorna i jämförelse med de små företagen. I samband med detta har även frågor om klädindustrins baksidor och klädernas orimligt låga pris kommit upp.

Den bild jag får är den av ett yrke som i många avseenden hamnat i skymundan men jag kan samtidigt se vissa förändringar i positiv riktning.

Nyckelord: mönsterkonstruktör, kläder, kreativitet, mode, design, arbetsplats, fält, Bourdieu

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Ämnesval	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Avgränsningar	2
1.4 Teoretiska utgångspunkter.....	2
1.5 Tidigare forskning.....	3
1.6 Metod och material.....	5
1.7 Disposition.....	7
2 Mönsterkonstruktion från 1700-talet till idag.....	8
2.1 Mönsterkonstruktionens framväxt	8
2.2 Mönsterkonstruktion idag.....	9
2.3 " Platta grejer som ska bli 3D"	11
3 Ett kreativt och tekniskt yrke.....	13
3.1 Designerdrömmar	13
3.2 Kreativitet	15
3.3 Basplagg eller mode	16
3.4 Funktionsplagg	18
4 Arbetsteamet.....	21
4.1 Kompetens.....	21
4.2 Kommunikation	24
5 Stora kedjor och små företag	27
5.1 Tidsbrist och måttlistor	27
5.2 Rutiner och roller.....	29
5.3 Klädernas pris	31
6 Avslutande diskussion	34
7 Summary.....	36
Källor.....	38
Informanter	38
Tryckta källor	39
Bilaga-Frågelista	i

1 Inledning

1.1 Ämnesval

Bakom alla föremål och företeelser vi har omkring oss finns en hel kedja av olika professioner som varit med och skapat det vi tar för givet. Det vi ser är slutprodukten och allt arbete bakom glöms bort. Detta gäller även det som nästan alla nästan alltid har närmast kroppen: Kläder. Klädbranschen i stort finns det flera framställningar av. Det kan handla om den geniala designern, de lyckade entreprenörerna, multinationella företag eller sweatshops i låglöneländer. Mode kan både beskrivas som konst och som den mest onödiga formen av konsumtion. Däremot är det få, som inte själva jobbar med kläder, som vet hur ett plagg blir till. Precis som att jag inte har inblick i alla som varit med och skapat stolen jag sitter på, datorn jag skriver på, hörlurarna jag har i öronen och musiken som kommer ur dem, kaffekoppen och dess innehåll, boken och pappret den är gjord av, listan skulle kunna bli oändlig. Det är en hisnande tanke att allt har från början varit en idé som sedan omvandlats till en produkt och på vägen dit passerat otaliga händer. Jag kommer i den här uppsatsen att fokusera på ett par av dessa händer som ett plagg passerar på vägen från idé till galgen i butiken: nämligen mönsterkonstruktörens.

De flesta har nog någon gång i sitt liv stått och svettats i ett provrum, suckat och provat vad som känns som det tusende paret, alla till synes likadana, jeans den dagen. Och så plötsligt, när det tusendeförsta paret kommer på så bara stämmer det. Detta kan i vissa fall bero på ren utmattning och uppgivenhet eller lågt blodsocker, men med allra största sannolikhet är det verket av en skicklig mönsterkonstruktör.

Som jag ser det så finns det tre huvudkomponenter i ett plagg; design, material och passform. När vi först ser ett plagg, på en galge eller på någon annan, så är det designen vi går efter, men en snygg design spelar ingen roll om passformen är fel. Byxorna som hela tiden måste dras upp, eller skjortan som måste dras ner efter minsta lilla rörelse blir aldrig några favoriter utan förpassas till en undanskymd tillvaro längst in i garderoben. En nästan lika undanskymd tillvaro som de som tillverkar mönster har. Även när det pratas om kläder som "utsökt skurna" eller med "perfekt passform" så är det designern som framhävs som geni, inte den som faktiskt skurit ut på ett så utsökt sätt - mönsterkonstruktören. Därför vill jag undersöka hur mönsterkonstruktörer själva ser på sin yrkesroll.

1.2 Syfte och frågeställning

Mitt syfte är att, med utgångspunkt i Bourdieus fältteori, ta reda på hur mönsterkonstruktörer ser på sin yrkesroll och hur de upplever att de uppfattas av personer med andra yrken på arbetsplatsen.

Mina frågeställningar är:

- Var placerar sig mönsterkonstruktörer i fältet?
- Vilka strategier använder de sig av för att förbättra sin position?

1.3 Avgränsningar

Jag har valt att fokusera enbart på mönsterkonstruktörer vilka jobbar på företag som är organiserade på olika sätt. En annan ingång hade varit att studera ett företag eller en avdelning om det gällde ett större företag och då se hur de olika yrkesgrupperna fungerar i relation till varandra. Den typen av fältarbete hade dock krävt tillstånd från företaget, vilket antagligen hade varit svårt att få då de i regel är väldigt restriktiva med vem som får insyn i vad de gör. Hade jag ändå fått tillstånd att vara på ett företag så hade det inneburit att jag har varit tvungen att förhålla mig till deras regler och jag hade inte kunnat tolka materialet lika fritt. Det är också av denna anledning som jag inte har med någon observation i mitt material.

Mina informanter är en relativt homogen grupp i ungefär samma ålder och med ungefär lika lång arbetslivserfarenhet. Det hade varit intressant att intervjua personer som varit yrkesverksamma en längre tid för att se hur yrket förändrats och även mönsterkonstruktörsstudenter för att undersöka deras förväntningar på yrket. Men med tanke på uppsatsens omfattning har jag valt att fokusera på en grupp och jämföra deras olika erfarenheter och inställning.

1.4 Teoretiska utgångspunkter

För att analysera mitt material använder jag mig av Bourdieus begrepp *fält*, även om det här är en kvalitativ studie baserad på intervjuer. Bourdieus metoder för att studera fält ser ut på ett annat sätt (jfr Bourdieu & Wacquant 1992:104f).

För att något ska kunna definieras som ett fält enligt Bourdieu krävs att det finns en gemensam uppfattning om vad som är betydelsefullt. Samtidigt måste det pågå strider inom fältet där de som ingår i fältet försöker förbättra sina positioner. För att få fördelar inom ett fält krävs tillgångar som erkänns som värdefulla av de andra som ingår i fältet, detta är vad

Bourdieu kallar för *symboliskt kapital*. Innehavare av ett specifikt symboliskt kapital vill framhäva just sitt kapital och använder sig av olika *strategier* för att behålla eller förbättra den egna eller gruppens ställning. Användandet av strategier är medvetet i olika hög grad, ibland inte alls (Broady 1998:2).

Modebranschen kan ses som en del i fältet för kulturell produktion, alltså där vissa föreställningar, verk och värden skapas, men också de som skapar värdet formas i detta fält (Broady 1998:3). I det här fältet handlar det inte bara om att skapa ett visst plagg utan framförallt att ge plagget en innebörd, motsvarande verk och värde. Jag väljer även att se arbetsplatsen och mönsterkonstruktionsyrket som en typ av fält. Det går både att se som egna fält, eller som subfält inom modebranschen, liksom litteraturkritiken kan ses som ett eget fält, eller som ett subfält inom det litterära fältet (Bourdieu & Wacquant 1992:104). I likhet med litteraturens fält under slutet av 1800-talet så finns det en polaritet mellan det kommersiella och det konstnärliga (Broady 1998:4). Modebranschen i stort hamnar nära det kommersiella i det kulturella fältet och om vi ser den del av branschen som mitt fokus ligger på, konfektionsindustrin, så hamnar den i det mest kommersiella hörnet av modets fält. Denna placering på skalan mellan det kreativa och det kommersiella är något som mina informanter förhåller sig till på olika sätt.

Huruvida det är korrekt att benämna mitt undersökningsområde som ett fält är tveksamt. Jag väljer därför att reservera mig genom att kalla det för ett *fältligt* sammanhang (Kajser 1999:17ff). Detta gör att jag kan använda mig av Bourdieus begreppsapparat utan att strikt behöva förhålla mig till hans teori.

Mina informanter beskriver ibland det verksamhetsområde vilket de befinner sig i som en *bubbla*, vilket jag ser som den emiska beskrivningen av ett fält.

1.5 Tidigare forskning

Historien om industrins framväxt i Sverige är sammanflätad med utvecklingen av konfektionsindustrin, från förläggarsystem till de första fabrikena. Därför har det också fått en självklar plats i den tidiga etnologin. Etnologen Gertrud Gernander-Nyberg genomförde under 1940-talet en undersökning av beklädnadsindustrin för Tekniska museet som fick titeln *Sömnadsindustrien Analytisk post: en översikt av dess uppkomst och utveckling i Sverige* och gavs ut år 1946. Efter att själva fabrikena där kläderna tillverkats försvunnit har också undersökningar om dem som arbetar med kläder blivit mer sällsynta. Kanske glöms det bort att även om de delar av produktionen som görs på fabrik har flyttat från Sverige, så finns en stor del kvar

Idag är det istället mode och dess mekanismer som blivit föremål för forskning. Modevetenskap har till och med blivit ett eget ämne i Sverige och den första att disputeras i ämnet är Philip Warkander som från början är etnolog och använder sig av etnografiska metoder i sin avhandling *This is all fake, this is all plastic, this is me: An ethnographic study of the interrelations between style, sexuality and gender in contemporary Stockholm* från 2013. Etnologen Cecilia Fredriksson har sammanfattat en del av modeforskningen med dess olika infallsvinklar och förklarar begreppet i boken som kort och gott heter *Mode*. Hon konstaterar också att mode och design oftast studeras ur konsumentens perspektiv och mer sällan ur producentens (Fredriksson 2012:63). En forskare som studerat mode och kläders betydelse för bäraren är etnologen Maja Jacobson som i *Kläder som språk och handling* och *Gör kläderna mannen* skrivit om unga kvinnors respektive mäns förhållande till kläder och deras sätt att använda dem för att uttrycka sin identitet. Den danska etnologen och modeforskaren Marie Riegels Melchior har i sin avhandling *Dansk på Mode! En undersøgelse af design, identitet og historie i dansk modeindustri* från 2008, undersökt hur mode och design blir ett uttryck för nationell identitet med utgångspunkt i aktörnätverksteori. I sitt fältarbete på företaget Mads Nørgaard-Copenhagen följer hon processen hur en kollektion går från idé i ett slutet mötesrum till plagg på en catwalk. Fokus i avhandlingen ligger på företagets designers arbete. Även om hon har med bilder på plaggskisser med ändringar och graderingslistor, vilket är sådant som ligger inom mönsterkonstruktörens arbetsområde, så nämns dessa inte mer än i en kort mening. Mode skapas inte enbart av dem som skapar kläder och även andra delar av modebranschen har varit föremål för forskning. Socialantropologen Anna Frisell Ellburgs har i sin avhandling *Ett fåfängt arbete: möten med modeller i den svenska modeindustrin* från 2008, följt modeller i Stockholm under början av 2000-talet. Sociologen Patrik Aspers undersöker villkoren för modefotografer på den svenska marknaden i sin avhandling *Markets in Fashion: A phenomenological approach*, vilken han disputerade med år 2001.

Mode är ett begrepp som mina informanter i sin yrkesroll måste förhålla sig till och deras tankar om design och mode är något som kommit upp i alla mina intervjuer. Därför måste även jag förhålla mig till begreppet mode i arbetet med denna uppsats och delar av modeforskningen blir därför relevant.

Arbetsliv är något som länge varit föremål för etnologisk forskning. Från att i början av 1900-talet ha handlat om jordbruk, till 1970-talets intresse för industri- och tjänstesamhället för att sedan flytta fokus till individens syn på arbetet (Jansson(red)1997:7f). Magdalena Petersson McIntyres avhandling från 2003 om flygvärdinnor *Identitetsföreställningar: performance, normativitet och makt ombord på SAS och AirHoliday*, berör mitt område på det sättet att det handlar om ett kvinnodominerat yrke och en arbetsplats med tydliga hierarkier. Lars Kaijser har i sin studie *Lanthandlare: en etnologisk undersökning av en ekonomisk verksamhet* från 1999 använt sig av Bourdieus fältbegrepp då han undersökt förutsättningarna för lanthandlare i Värmland. Också Lisa Wiklund använder sig av bland annat Bourdieus teori om fält i sin

doktorsavhandling *Kreativa liv: Konstnärligt arbete och kosmopolitisk vardag i Williamsburg, Brooklyn, New York*, där hon följer japaner som flyttat till New York. Även om hennes fokus inte enbart ligger på arbetslivet så är just möjligheten till ett kreativt arbete en viktig orsak till informanternas val att flytta. Det kreativa i arbetet är också något som är återkommande i mina intervjuer med mönsterkonstruktörer.

1.6 Metod och material

Mitt material består av fem semistrukturerade intervjuer där jag utgått från samtalsteman med yrkesverksamma mönsterkonstruktörer som genomförts i Göteborg och Stockholm under november 2014. Mina informanter är alla personer som jag kommit i kontakt med då jag själv utbildade mig till mönsterkonstruktör på Tillskärarakademin 2008-2010, eller via vänner som jag har från den tiden som nu jobbar som mönsterkonstruktörer. Detta gör att det är en ganska homogen grupp i fråga om ålder och yrkeslivserfarenhet. De är alla mellan 26 och 30 år och har jobbat i 4-5 år. Ändå har fyra av dem erfarenheter från fler än en arbetsplats, något som fått dem att reflektera över fördelar och nackdelar med olika sätt att jobba och skillnader mellan större och mindre företag.

Att intervjuva bekanta har både sina för- och nackdelar. Till att börja med har det inte varit några problem att få dem att ställa upp på en intervju och de har haft ett förtroende för mig redan innan intervjun. När vi träffats har det varit just som bekanta som inte träffats på länge och vi har pratat om vad vi har gjort sedan sist och om gemensamma vänner. När jag sedan tagit upp mitt anteckningsblock och satt igång inspelningen har dock samtalet till en början bytt karaktär och vi har gått in i rollerna som forskare och informant. Jag har kunnat ta ett steg tillbaka för att lyssna på deras berättelse och tankar samtidigt som jag styrt samtalet med mina frågor, vilket behövs i olika hög grad i de olika intervjuerna. I några av intervjuerna upplevde jag dock att en bit in i intervjun så har vi glömt bort att mobiltelefonen på bordet mellan oss faktiskt spelar in det vi säger och intervjun har snarare övergått till ett mer vardagligt samtal, om än med ett bestämt tema. När samtalet börjat övergå till att handla om annat har jag fått gå tillbaka till rollen som forskaren och styra samtalet tillbaka till ämnet. Jag och informanterna har alltså pendlat mellan våra roller, från forskare och informant till likar och sedan tillbaka igen. Barbro Klein och Billy Ehn skriver i *Ifrån erfarenhet till text* att den oklara gränsen mellan rollerna gör att det blir komplicerat att inte lägga in andra sidor av sig själv än forskaren. Studien av den andre blir samtidigt en studie av en själv (Ehn & Klein 1994:74). Detta är svårt att komma ifrån, men något som jag hela tiden måste hålla i bakhuvudet. Gemensamt för dem alla är dock att jag blivit förvånad över hur lätt det varit att få samtalet att flyta. Det blev också tydligt att de reflekterat en del över sin egen och mönsterkonstruktörsyrkets position.

Intervjuerna är genomförda på caféer och barer som jag låtit informanten välja. Detta var något jag valde för att både den jag intervjuade och jag själv skulle känna oss bekväma. Hade jag träffat någon av dessa personer av en annan anledning så hade vi antagligen gått och tagit en kaffe eller en öl. I några av fallen har detta inneburit att miljön omkring varit ganska högljudd och att vi avbrutits av personer omkring oss. Men jag föredrar ändå den typen av distraktioner som känns naturliga i sammanhanget än att känna sig distraherad av en allt för konstlad situation. Det är även av den anledningen som jag valt att enbart spela in med min mobiltelefon, då detta vardagsföremål kunnat glömmas bort på ett annat sätt än om jag kompletterat med en diktafon. Det skulle vara lätt att missbruka mobilen som inspelningsutrustning och spela in mer än vad informanten är medveten om, just av den anledningen att det är ett vardagsföremål. Jag har dock varit väldigt tydlig med när jag satt igång inspelningen och när jag har stängt av den. Att använda sig av dubbla inspelningsenheter har dock den fördelen att om den ena inte fungerar som den ska så kan den andra användas. Under en av mina intervjuer fungerade inte inspelningen och det enda som hörs är något som låter som en sci-fi-borrmaskin i 40 minuter. Därför kan jag inte använda mig av några citat från den informanten, däremot kommer jag referera till de anteckningar som jag gjorde under intervjun och någon timma efter, då jag upptäckt att inspelningen inte gick att använda.

Mina egna förkunskaper om mönsterkonstruktion ser jag framförallt som en fördel då det gjort att jag har en god uppfattning om vad som jobbet går ut på och hur olika företag kan vara organiserade. Detta har gjort att jag kunnat formulera frågor som jag upplevt att informanterna tyckt varit relevanta och framförallt att jag har kunnat ställa följdfrågor som fördjupat berättelsen. Samtidigt kan det vara så, att jag genom att ta vissa saker för givna, missar att få informanterna att komma in på frågor som nu inte tog upp. Det kan även vara så att de antagit att jag har en bättre uppfattning om deras jobb än vad jag i själva verket har och därför uteslutit att berätta om sådant som för dem är självklart, men som jag inte vet någonting om. Min bakgrund som mönsterkonstruktör har självklart också varit avgörande för mitt ämnesval. De jag studerar befinner sig i en situation där jag själv kunde ha befunnit mig. ”Det akademiska kunskapssökandet maskerar mer personliga projekt” menar Klein och Ehn (1994:79), något som är väldigt tydligt i mitt fall och som jag vill vara öppen med.

För att kunna använda mig av materialet har det varit en självklarhet att informanterna har fått fingerade namn. Inte heller de företag som de har pratat om namnges utan jag kommer benämna dem efter storlek och när det är relevant till vilken målgrupp de riktar sig. Jag har därför också varit tvungen att göra vissa omskrivningar i de citat där mina informanter nämner företagsnamn. Detta är för att inte på något sätt äventyra mina informanternas möjligheter inom yrket i framtiden. Jag hade gjort samma val oavsett vilket yrke det handlade om, men det känns särskilt viktigt när det kommer till konfektionsbranschen som i Sverige är väldigt liten och där det är stor rörlighet vilket leder till att folk är väl medvetna om varandra.

1.7 Disposition

I det första kapitlet *Mönsterkonstruktion från 1700-talet till idag* ges en bakgrund till yrkets historia, vad det innebär idag och hur mina informanter beskriver sitt yrke.

Därefter följer *Ett kreativt och tekniskt yrke* i vilket jag tar upp hur informanterna upptäckte mönsterkonstruktionen, vad de själva tycker är viktigt med sitt jobb och vilken typ av plagg de helst arbetar med.

Under rubriken *Arbeteamet* beskrivs hur de upplever sin ställning och status i relation till de andra yrkesgrupperna, framförallt inköpare och designers, på arbetsplatsen.

De flesta av mina informanter har erfarenhet av att jobba på företag av olika storlek, deras erfarenheter och åsikter om detta skiljer sig åt vilket jag beskriver i kapitlet *Stora kedjor och små företag*, här kommer även frågor om miljö och etik upp.

Slutligen kommer jag att redovisa vad jag kommit fram till under *Avlutande diskussion*.

2 Mönsterkonstruktion från 1700-talet till idag

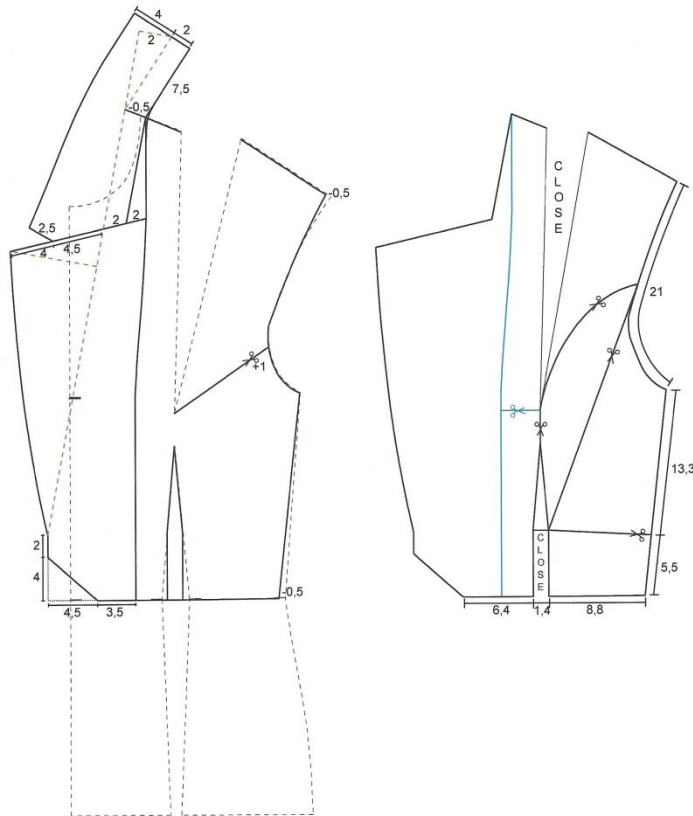
Då denna uppsats inte främst riktar sig till personer som själva arbetar som mönsterkonstruktörer kan det vara på sin plats med en förklaring om vad en mönsterkonstruktör gör och hur yrket har växt fram.

2.1 Mönsterkonstruktionens framväxt

Så länge som människan har tillverkat kläder har någon typ av tillskärning gjorts. Då tyg har varit väldigt dyrbart har det varit av stor vikt att skraddaren kunnat utnyttja tyget i så hög utsträckning som möjligt. En av de första svenska publikationer som berör tillskärning *Anmärkingar wid det sätt att Tilskära Kläder som nu är brukeligt* från 1754 har just syftet att få kunderna att förstå skraddarens arbetssätt och på det sättet undvika konflikter rörande sparsamhet av tyget (Rasmussen 2010:134). Under 1700-talets slut började de första tillskärningssystemen för herrkläder. Detta berodde främst på två faktorer. Den ena var det nya herrmodet, där tygerna blev enklare, men passformen desto viktigare. Den andra orsaken kan sägas vara upplysningstidens idéer om att hitta lösningar efter empiriska studier och intresset för människokroppen. Nyklassicismens vurmande för grekisk och romersk skulptur och tanken om att kunna hitta matematiska formler för skönhet påverkade även skräddeyrket. Detta var också ett sätt att göra yrket vetenskapligt och höja dess status. I förlängningen var det dock detta tillskärningssystem och pappersmönstren som möjliggjorde konfektionsindustrins framväxt och med det skräddeyrkets nedgång. Samtidigt som det manliga modet blev mer figursytt vid sekelskiftet 1800 blev det kvinnliga modet mindre figurnära och tillsynes enklare rent konstruktionsmässigt. Samtidigt försvann de hårda snörliv som omformat kvinnors överkroppar till en hård konisk skapelse och den mer naturligt rundade bysten blev på modet vilket ledde till nya utmaningar konstruktionsmässigt. Att ett tillskärningssystem för kvinnokläder utarbetades senare bör därför ha andra orsaker. I England där det gjordes en åtskillnad mellan skraddare som tillverkade herrkläder och sömmerskor som tillverkade damkläder märks en tydlig skillnad i de handböcker som riktade sig till de två yrkena. Skrädderi framställs som ett hantverk med vetenskapliga grunder medan sömmerskans arbete benämns som handarbete. Under 1800-talets sista hälft blev tillskärningssystem även för damkläder utbrett (Rasmussen 2010:137ff).

När konfektionsindustrin utvecklades i Sverige var det till en början utformat som ett förlagssystem. Detta innebar att företagaren som ägde tyget lämnade ut det till personer som hemma utförde arbetet. Tillskärning och efterkontroll sköttes dock oftast av en yrkeskunnig person om företagaren inte var skraddare själv, vilket ibland var fallet. Att lämna över sömnaden till olika sömmerskor innebar att resultatet blev väldigt varierande vilket var en av

anledningarna till att fabriker upprättades där alla satt i samma rum och arbetade. När det kom till damkonfektion var det ofta fabriken föreståndarinna som tog fram modellerna, medan det ofta var män som arbetade som tillskärare av de grövre tygen och kvinnorna kunde få klippa ut foder. När tillskärningsmaskinen kom i början av 1900-talet blev arbetet lättare och kvinnorna kunde nu utföra alla moment i tillverkningen (Grenander Nyberg 1996:26ff).

Konstruktion av kavajframstycke

©Lovis Moreau 2010

2.2 Mönsterkonstruktion idag

Idag sker tillskärning och sömnad ofta i en helt annan del av världen än där design och mönster tas fram. Många företag överlåter även mönsterkonstruktionen till fabrikenas tekniker, men det är många som insett att det blir lättare att jobba direkt med en egen mönsterkonstruktör.

Jag ska här kort försöka beskriva vad en mönsterkonstruktörs uppgift är i processen att skapa ett plagg och samtidigt förklara några vanligt förekommande termer.

Ett vanligt sätt att organisera arbetet är att desinger, inköpare och mönsterkonstruktör, med eventuella assistenter, jobbar i ett team. Designern gör en skiss på ett plagg som mönsterkonstruktören konstruerar ett mönster utifrån. Vilka material som ska användas bestämmer designern tillsammans med inköparen som har kontakt med leverantörerna och

förhandlar om priser med dem. Förutom vilket tyg som plagget ska sys i väljs även alla andra detaljer, från tråd till dragkedjor, knappar, prints och paljetter. Även tvättrådslappar och de tags som sitter på plagget i butiken ska väljas ut och hittas en lämplig leverantör för.

Mönsterkonstruktören får en skiss av designern och de går igenom hur designern vill att plagget ska se ut. Därefter konstrueras ett *mönster* vilket på de flesta företag görs i ett CAD-program. I regel utifrån ett *grundmönster* vilket är en konstruktion utan detaljer i den storlek som företaget har valt att utgå ifrån. Utifrån grundmönstret skapas först plaggets siluett, det kan handla om att länga eller korta, ta in eller lägga ut, flytta eller lägga till eventuella insnitt och skärningar. På detta läggs sedan alla detaljer till som ficka, krage, gylf, knäppkant för knappar eller dragkedja. Från konstruktionen tas sedan mönsterdelarna ut, vilket tyget sedan ska skäras ut efter och sys ihop till ett plagg. Mönstret *graderas*, alltså görs i flera storlekar, antingen av mönsterkonstruktören eller på fabrik. Att få ett plagg att se bra ut i flera storlekar är komplicerat eftersom personer med olika storlekar inte ökar eller minskar lika mycket överallt, axelmåttet skiljer inte mer än några millimeter mellan de olika storlekarna medan midjemåttet skiljer desto mer.

Med konstruktionen som utgångspunkt skapas även en *måttlista* med alla väsentliga mått och en *plaggskiss* där plaggets alla skärningar, sömmar och detaljer är utmärkta. I många fall görs ingen konstruktion utan bara en måttlista och en plaggskiss, detta är särskilt vanligt när det kommer till trikåplagg.

Mönster, måttlista och plaggskiss skickas sedan till en fabrik som syr upp ett första *prov*. När mönsterkonstruktören får tillbaka provet mäts det av och förhoppningsvis stämmer plaggets mått med måttlistan, men oftast gör de inte det. Plagget provas även på en *provmodell* vars kropps mått ligger så nära provstorleken som möjligt, vid avprovning är oftast hela teamet av mönsterkonstruktör, designer och inköpare med för att bedöma plagget utifrån sin synvinkel. Eventuella ändringar och kommentarer skickas sedan tillbaka till fabriken som gör ett andra prov och så fortsätter det tills alla är tillräckligt nöjda, förutsatt att plagget inte har strukits ur kollektionen på vägen. När plagget är godkänt kan *pre-production-samples* beställas av fabriken, dessa ska se ut som det plagg som sen ska komma ut i butik och sys upp i alla storlekar. Denna *provhantering* utgör en stor del av mönsterkonstruktörens arbetsuppgifter. Ju fler prover som måste sys upp och skickas, desto högre blir kostnaderna, därför vill alla inblandade att det ska bli så bra som möjligt från början. Kravet på hur nära perfektion det slutgiltiga plagget måste vara varierar också, främst beroende av vilken prisklass varumärket befinner sig i. En knapp som är placerad 2 millimeter fel på en skjorta och skapar ett minimalt veck, vilket kallas för dragning, kan vara oacceptabelt för ett företag vars målgrupp är ute efter den perfekta skjortan och är beredda att betala därefter. Hos ett företag med en annan målgrupp och en lägre prisklass är marginalerna inte lika snäva.

2.3 ” Platta grejer som ska bli 3D”

Alla mina informanter uttrycker att de flesta som de träffar inte har någon aning om vad de pratar om när de säger att de arbetar som mönsterkonstruktörer. Få har helt enkelt inte tänkt på hur kläderna de har på sig blivit till. Doris beskriver en av de uppfattningar som är långt ifrån verkligheten:

Doris: Ehm, vissa visste inte ens att det fanns. För dom trodde att det var en dator som gjorde det typ. ”Liksom som, vadå är det inte en maskin som syr hela tröjan?” Man ba, näe, det är det inte, nån måste gasa och köra liksom.

Begreppet mönster får de flesta att se rutor, ränder och blommor framför sig. När mina informanter beskriver vad en mönsterkonstruktör gör för någon som inte har inblick i yrket så handlar det till en början om att förklara vad det inte handlar om. Sigrid beskriver hur hon brukar förklara vad det är hon gör samtidigt som hon uttrycker en viss förståelse över den vanliga missuppfattningen:

Sigrid: Mönsterkonstruktör, jaha..? Jaha, som att du gör mönster? Och då märker jag kanske lite att personen inte riktigt förstår. Och då säger jag att inte riktigt mönster som blommor och rutor och sånt. (skrattar) Utan jag gör själva passformen på kläder brukar jag försöka förklara det som.

(...)

Ja, för mönster, det är klart att man tänker på mönster själv också. Man säger ju liksom att det är en mönstrad blus. Så det är ju inget konstigt egentligen.

Att det handlar om passform och att göra ett plagg möjligt att få på sig och röra sig i är något om alla mina informanter tar upp när jag frågar hur de brukar förklara vad det är som deras jobb går ut på. Även förmågan att kunna se ett tredimensionellt plagg från ett platt mönster, är något som flera av dem tar upp. Alice berättar att det ofta är så att de hon träffar försöker dra paralleller till sina egna yrken, från mattelärare till arkitekter.

Alice: Så det är många som så här, blir intresserade och vill likna jobbet vid andra saker. Det var nån jag träffade som var arkitekt som sa att vi har rätt lika jobb, fast vi jobbar med helt olika... men att man så här jobbar med platta grejer som ska bli 3D. Att man har ett synsätt där man kan ser så här mönsterdelar, men man ser ett plagg...

Parallellen mellan mönsterkonstruktörer och arkitekter är något jag hört flera gånger, både när jag själv utbildade mig till mönsterkonstruktör och nu under arbetet med den här uppsatsen. Framst från mönsterkonstruktörer och lärare själva. Att jämföra sitt yrke med ett annat som det finns en mer allmänt spridd bild av underlättar när du ska förklara. Att det är just arkitekter som väljs som jämförelseobjekt och inte byggnadsingenjörer, vilkas arbetsuppgifter är mer lika mönsterkonstruktörens, handlar nog både om att det finns en utbredd uppfattning om vad arkitekter gör, men säkert också om den status arkitekter har. Arkitektyrket innefattar

också den kreativa sida som alla mina informanter är tydliga med att framhäva finns även inom mönsterkonstruktörsyrket.

3 Ett kreativt och tekniskt yrke

Som mönsterkonstruktör måste du både ha en känsla för form och estetik samtidigt som du måste kunna tänka ut tekniska lösningar. För de flesta av mina informanter är det just den kombinationen som gjort att de tilltalas av yrket. Vilken av dessa aspekter de lägger tyngdpunkten på skiljer sig dock åt. Detta avspeglas också i vilken typ av plagg som intresserar dem.

3.1 Designerdrömmar

Det är sällan man hör ungdomar säga att de vill bli mönsterkonstruktör. Däremot är det vanligare med designerdrömmar. Mönsterkonstruktör har inte varit målet från början utan något som dyker upp på vägen. För vissa är det också ett steg på vägen till något annat.

Flera av mina informanter berättar att de började sy för att de som tonåringar inte kunde hitta de kläder de ville ha i butikerna. Det är dock bara Nadine som redan på gymnasiet valde att läsa ett program med sömnad och design som inriktning. Sigrid och Alice gick båda ett år på folkhögskola och Doris började direkt på Tillskärarakademiens grundutbildning. Alla hade från början tänkt detta som ett första steg mot en karriär som designer. Den enda som skiljer ut sig är Selma som studerade till sylvärdslärare innan hon utbildade sig till mönsterkonstruktör. Gemensamt för dem alla är att de under dessa utbildningar upptäckt mönsterkonstruktionen och av olika skäl valt att fortsätta på den banan. För Sigrid och Doris var det tekniska inslaget i mönsterkonstruktion det som gjorde att de fastnade.

Sigrid: När jag pluggade till designer så fastnade jag för mönsterbiten. Att det var mer spännande. Det sitter ändå mycket teknik i det. Jag tror att det var det jag föll för. Räkna ut och grejer.

Doris: Ja, från början var det ju design som jag var helt inne på. Men sen så när jag gick basåret på Tillskärarakademin så tyckte jag att konstruktion, alltså jag hade jag hade ju aldrig konstruerat nåt förr. Jag hade ju bara draperat så och klippt och klis... ja improviserat ihop lite. Och jag tycker att det är så himla kul, för jag tycker att det är en bra kombination med matematik och logik. Och jag gillar... jag har alltid varit inne på dom ämnena. Det har varit det och så har det varit det kreativa. Att det är en så här bra kombination.

För Alice var det annorlunda. Hon tyckte från början att mönsterkonstruktion var ganska tråkigt, just för att det handlar en del om matematik och att det under utbildningen var stort fokus på att allt skulle stämma exakt på millimetern. Hennes intresse var design och hon såg i mönsterkonstruktion möjligheten att arbeta med sitt intresse utan det risktagande som det innebär att starta eget.

Alice: Men då tänkte jag nog hela tiden att jag ville bli designer och starta eget. Och göra egna kläder(...) Och då var det mycket såhär att jag ville ha nåt att falla tillbaka till, för att jag tyckte att design var så flummigt. Tänk, så klarar man inte det, eller så är det för mycket press på en så att man. Ah, för då tänkte jag nog att jag skulle starta eget, men ville ändå ha nåt att falla tillbaka till. Så då tänkte jag att jag kunde bli mönsterkonstruktör. För då kan jag ändå få jobba med det på nåt sätt.

Nadine tror att designerdrömmen funnits hos de flesta som arbetar med kläder, men att de andra yrken som dyker upp på vägen kan visa sig vara något som passar en bättre. Samtidigt tror hon att de flesta, liksom hon själv inte helt gett upp drömmen om att få ägna sig åt design.

Nadine: Men sen så är det väl så att alla mönsterkonstruktörer egentligen vill ha sitt egna. Att man vill va typ designer. Och det vill ju jag fortfarande. Och även inköpare har ju det här, att man vill göra kläder. Och man drömmer om det här, men så hittar man sina, att jag va faktiskt väldigt bra på det här, så då går jag den här vägen. Ah, men jag älskar att verkligen experimentera och så är det ju lite design också. För mig så är det tillsammans, design och mönsterkonstruktion. Inte att design är samma sak men...

Lovis: Det hänger ihop?

Nadine: Ja, det hänger ihop. Det går inte att bara göra det eller bara göra det. Man kan inte bara konstruera utan att göra en design. Så är det ju.

Designeryrket har varit det första målet för många som arbetar med kläder och tanken om att en dag få jobba med att designa kläder finns kvar hos vissa. Detta ger dem som jobbar som designer en åtråvärd och upphöjd position. Designern är den som klarade sig hela vägen fram och nådde det mål som många andra på arbetsplatsen en gång haft, eller åtminstone antas ha haft. En designers utbildning är också betydligt längre än en mönsterkonstruktörs eller inköparens. Att designutbildningarna har få och väldigt eftertraktade platser gör också att det krävs både talang och engagemang för att bli antagen. I Bourdieus teori fungerar en examen och en titel som symboliskt kapital (Broady 1998:2). Inom modets fält är titeln designer antagligen det symboliska kapital som värderas högst. Titeln värde tydliggörs med de alternativa yrkesbeteckningar som finns för mönsterkonstruktörer. Selma berättade för mig att en av hennes kollegor på det företag hon jobbar nu, slutat säga att hon är mönsterkonstruktör och istället kallar sig för "Passformsdesigner" och vissa företag och utbildningar använder titeln "Technical Designer" istället för mönsterkonstruktör. Förutom att dessa epitet inte för tankarna till ränder och rutor så ser jag det som ett taktiskt drag att få in designer i titeln för att höja yrkets status. Det blir inte enbart ett förtydligande av sin roll, utan även ett förhöjande.

3.2 Kreativitet

Ett samtalsämne som också kommit upp i samband med intervjuerna med alla informanter förutom Alice är om jag fortfarande syr på fritiden. Vi har pratat om hur svårt det är att få tid och plats och att det aldrig känns som att det blir tillräckligt snyggt för att ens egna krav har höjts. Dessa samtal har haft en nostalgisk underton där vi minns tillbaka på hur det vara när ett projekt kunde hålla en vaken hela natten, men att det ändå alltid fanns mer idéer än tid. Det är ingen tvekan om att det kreativa i klädskapandet har varit avgörande när informanterna valt yrke. En designer behöver aldrig påtala sin kreativitet, det ingår i titeln. För en mönsterkonstruktör däremot är det något som behöver understrykas. På frågan om vad som är det bästa med jobbet som mönsterkonstruktör så tar alla upp just att det är kreativt. Doris menar att det kreativa är viktigt för henne, samtidigt som hon tycker att det är skönt att slippa pressen att hela tiden komma med nya idéer vilken hon uppfattar att en designer har.

Doris: Ja, så ger det ju det här kreativa, litegrann. Och jag, jag gillar ju såhär finlir, att man får va där och peta liksom. Det är ju nån slags så här, eh, jippi, man gillar ju verkligen när det blir bra. Och sen, hur man ska få till den här formen, på dom olika specialgrejerna. Men det här att vara kreativ hela tiden. Det här med design det går ju i så mycket vågor för mig, det kan ju va helt off och helt på liksom.

Nadine anser, till skillnad från Doris, att en designers arbete inte nödvändigtvis är mer kreativt än en mönsterkonstruktörs. På det företag som Nadine jobbar handlar det mer om att vara uppdaterad på de senaste trenderna än att komma på något eget som designer. Då tycker hon att det i hennes eget arbete finns mer utrymme för att komma med egna idéer och lösningar.

Nadine: Det är nog mer hur just det här företaget är uppbyggt, det är ju väldigt inköpsstyr. Och jag skulle inte säga att designern är en designer på det här företaget. Det är en kopiator. Tyvärr. Jo, men så är det. Så egentligen är jag mer kreativ än en designer liksom. På mitt sätt. För den, det den gör är att den skissar av.

Samtidigt känner hon att hon inte får tillräckligt med utlopp för sin kreativitet under arbetstid. Nadine är den enda av mina informanter som fortfarande syr mycket hemma och alltid har flera sömnadsprojekt på gång. Hon förklarar det med att de kläder hon jobbar med inte är något som hon själv vill bära och att hon saknar ”den lilla designbiten” som hon själv uttrycker det.

Nadine: Men det är nog för att jag jobbar inte för ett koncept där jag själv handlar. Så jag tror att jag har nån slags frustration över det. Så att jag måste hem och skapa det jag gillar. Tror jag. Men det blir ju inte mycket konstruktion hemma. Utan det blir ju att jag syr om och så. dels har jag inte plats hemma för att göra mönster och dels eh... jag får ut den där mönsterdelen på jobbet. Så det är mer att får skapa nånting som jag får ut hemma.

Även om de andra av mina informanter inte regelbundet ägnar sig åt att sy privat så anser jag att andledningen till ämnet kommit upp i våra mer privata samtal utanför intervjun tyder på att det är något som de saknar. Att själv få ansvara för både design, konstruktion och materialval. Doris tar även upp det när jag frågar om hur hennes arbete påverkar hennes privatliv.

Doris: Ehm, jag tror att om jag inte hade jobbat med det jag gjorde så tror jag att jag hade sytt mer och varit mer kreativ. På ett sätt. Ehm, det hade jag nog varit, eftersom det är ett så stort intresse. Men hade jag aldrig utbildat mig så, då hade det kanske avbromsat lite

Doris tror alltså att om hon inte hade jobbat med det som tidigare var hennes stora hobby så hade hon sytt mer kläder på fritiden. Samtidigt har den kunskap inom klädskapande hon fått under sina utbildningar gett henne större möjligheter att uttrycka sin kreativitet.

Bourdieu menar att det inom alla fält finns egenskaper som värderas högre och ger fördelar inom fältet (Bourdieu 1994:270). Inom modets fält är kreativitet och skapande en egenskap som värderas högt. Att mina informanter påtalar att deras arbete är kreativt, men framförallt att de som personer är kreativa, är på så sätt att tillskiva sig själv en värdefull egenskap. Samtidigt går att utläsa en önskan om att det skulle finnas ett större utrymme för att få utlopp för sin kreativitet i sitt arbete när de uttrycker det som att det åtminstone är ”lite kreativt också”. Jag tolkar det som ett uttryck för att de som personer egentligen är mer kreativa än vad de är i sin yrkesroll. Enligt Bourdieu handlar det inte bara om att inneha ett visst kapital, utan också om i vilken utsträckning som det kan mobiliseras. Att vara en kreativ person räcker alltså inte för att få ökad status inom fältet, du måste också ha möjlighet att ge uttryck för din kreativitet.

3.3 Basplagg eller mode

På ett större företag arbetar en mönsterkonstruktör oftast med en sorts kläder, eller ett koncept som riktar sig till en viss målgrupp. Arbetet som mönsterkonstruktör kan skilja sig ganska mycket åt beroende på vilka varugrupper du jobbar med. Tyngdpunkten ligger på olika delar av arbetet beroende på vilken typ av plagg du jobbar med. Beroende på om en konstruktion ska vara till en body för en nyfödd bebis, en figurnära klänning med olika detaljer eller en jacka för skidåkare, så ser arbetet lite olika ut. Inte oväsentligt är att själva slutprodukten ser olika ut. Mina informanter har alla erfarenheter av att arbeta med olika typer av plagg. Antingen på olika företag, eller på olika avdelningar på en större kedja. Vad de tyckt bäst om handlar inte enbart om vilken typ av kläder de arbetat med utan också hur samarbetet med de andra i teamet har fungerat. Hur stor vikt de lägger vid vilken sorts plagg de arbetar med skiljer sig också åt.

Nadine är den av mina informanter som lägger störst vikt vid vilken typ av plagg som hon arbetar med. När hon först fick sin första anställning på en större kedja så var det på avdelningen för babyplagg, där hon inte tyckte att hon passade in alls. Hon ville hellre jobba på en mer modeinriktad avdelning eftersom mode och design är hennes stora intressen.

Nadine: Men fine, det var säkert nån mening med det. Men ändå så kände jag från första dan att jag vill till dam. Jag vill jobba med former, jag vill jobba med en riktig kropp, inte en hullebebis med blöja på.

Efter mindre än ett år fick hon sedan en tjänst på en avdelning som har stort fokus på design där hon trivdes mycket bättre. Nu fick hon jobba med både mönster och mode. Nadine menar också att det konstruktionsmässigt är mer utmanande att jobba med den kategorin av kläder.

Nadine: För dels är det ju klart att det är så mycket mer utvecklande för en konstruktör t.ex. för det är svåra passformer. Och sen såklart är det ju om man har det intresset så jobbar man så nära med det. Med modet och så.

Sigrid hade samma inställning som Nadine innan hon börja jobba med underkläder. Hon tänkte att det inte fanns så mycket att göra för en konstruktör. När hon sedan blev mer insatt i arbetet insåg hon att det var mer utmanande än vad hon hade föreställt sig.

Sigrid: Innan jag började på underkläder ville jag inte börja på underkläder. Jag liksom ba, näe... dom gör väl inte nåt särskilt. Jag hade också nån föreställning innan, man har ju ofta fördomar. (...)Men det kan jag ju känna att det är många som inte vill jobba just med underkläderna, för dom vill vidare till riktiga plagg. Som att det är bättre. Men jag kan ändå känna att det är, det är ju samma sak, fast ännu pilligare. Det handlar om millimetrar ibland. Men sen när man börjar göra det så upptäcker man att det här är ju ganska spännande. Det är ganska mycket att göra ändå, även att det är så små plagg.

Sigrid tilltalas av den biten av mönsterkonstruktion som handlar om att göra uträkningar och få till ett mönster exakt på millimetern. Därför är arbetet med underkläder något som passar henne bra. Samtidigt finns hennes intresse för design kvar och hon förstår varför många vill jobba med kläder där design har en central betydelse. Samtidigt påpekar hon att det inte nödvändigtvis behöver vara mer komplicerat för en mönsterkonstruktör att arbeta med den typen av plagg.

Sigrid: Ja, men det är ju roliga plagg. Jag tycker det är roligt för att jag tycker om design. Jag ville ju bli designer, så då har jag ju det i mig. Det är ju häftigt att göra en blus med... men det kan ju också va, konstruktionerna behöver ju inte alltid vara svåra. Men ibland så, det kan ju vara en klänning med värsta draperingen som är svår att göra. Och då är det ju roligt...

Konstruktionens svårighetsgrad är något som mina informanter återkommer till som något de tycker är viktigt i sitt arbete. Vad de anser är avancerat skiljer sig dock åt. För Nadine handlar det om modegrad vilket ofta hänger ihop med ovanliga detaljer, medan det för Sigrid och Doris handlar det om tekniska lösningar och mått som måste stämma på millimetern. Alice

menar att den stora skillnaden handlar om material, om det är trikå och stickat eller plagg i vävt tyg, där hon föredrar att arbeta med det senare eftersom det kräver mer avancerad konstruktion.

Förutom hur avancerade plagg som du arbetar med så har det också betydelse hur din arbetsplats profilerar sig. När jag frågar mina informanter om de upplever att det är någon statusskillnad mellan mönsterkonstruktörer som jobbar på olika företag eller med olika typer av plagg så är alla överens om att de som jobbar med på de mer modeinriktade företagen eller avdelningarna har en högre status. Detta hänger ihop med att många som jobbar med kläder har ett stort intresse för mode och därför är det många som söker sig till de tjänsterna, vilket leder till stor konkurrens. Alice uppfattning är att konkurrensen också präglar stämningen på arbetsplatsen.

Alice: Men sen så... det känns som att det är lite mer dom ställen där det är lite mer, typ trendigt. Att det är väldigt många unga. Och att det känns som att det är mer hets, att det blir lite som en tävling.

Denna stämning kan även märkas utåt. Doris säger att hon kan känna av att vissa som jobbar med de mer trendiga kläderna inom samma företag som hon, ser ner på andra.

Doris: Det kan va lite så att en mentalitet som inte alltid är jättetrevlig. Som jag tror beror lite på det där med statusgrejen liksom, ehm... vad ska man säga, konkurrens och så. Jo men jag tycker att man kan uppleva att vissa tycker att dom har lite bättre koll än andra, lite mer... ja...

Då design och kreativitet är värden som står högt i kurs inom fältet så ökar ens status ju närmare detta man jobbar. Att det dessutom är stor konkurrens om tjänsterna gör också att de som innehar dem antas ha vunnit över andra på vägen. Det som Alice och Doris beskriver kan jämföras med vad Bourdieu kallar för ett socialt spel. För deltagarna i spelet framstår det inte som ett spel och dess regler ses som självklarheter vilka hänger ihop med ens sätt att tänka och vara. Att vinsten är värd mer än insatsen ifrågasätts inte av den som är inne i spelet och de följer de regler som för en utomstående kan uppfattas som obegripliga. Samtidigt finns det också de som förstår reglerna men väljer att ställa sig utanför (Bourdieu 1994:127). När Alice och Doris pratar om en otrevlig mentalitet eller hets så framstår det som att detta är insatser som spelet kräver. Själva har de gjort bedömningen att vinsten att få jobba med de trendigaste kläderna inte är tillräckligt lockande för att de ska ge sig in i konkurrensen.

3.4 Funktionsplagg

Något som förvånade mig under intervjuerna var att fyra av mina fem informanter på ett eller annat sätt pratade om funktionsplagg, alltså friluftssport- och arbetskläder. Detta var inget som det lades någon stor vikt vid under min utbildning och jag har inte något minne av att de i

min klass pratade om att det var något de var särskilt intresserade av. Selma som snart ska byta jobb till ett företag som producerar arbetskläder ser fram emot att jobba med kläder där huvudsyftet är att plaggen ska vara praktiska istället för att vara snygga. Hon uttryckte det som att det ibland nästan känns löjligt att göra väldigt små ändringar, som att flytta en söm några millimeter, av rent estetiska skäl. När jag frågar om vilka deras framtidsplaner är inom sitt yrke så svarar både Sigrid och Doris att de skulle vilja rikta in sig mer mot funktionsplagg. Det är också de två som främst tilltalas av den tekniska aspekten i mönstrekonstruktionen. Att deras fritidsintressen är av en sportig karaktär spelar alldeles säkert också in.

Doris: Jag är jätteintresserad av funktionskläder (...) Just när det blir det här tekniska. Ännu ett snäpp till med såna kläder. Det skulle jag vilja jobba med. Det är väl nåt som jag så här tänkt. Sen så finns faktiskt den där designerdrömmen, men jag har nog typ, jag tror inte att jag skulle palla den liksom pressen.

För Doris står det och väger mellan att fokusera mer på det tekniska eller att helt satsa på design. I det valet framstår funktionskläder som ett mindre krävande, men fortfarande utvecklande alternativ. För Sigrid är funktionsplaggen snarare ett sätt att ta avstånd från den typen av klädproduktion som uppmuntrar till kortsiktig och ogenomtänkt konsumtion.

Sigrid: Men det är väldigt roligt med funktionsplagg, det har liksom en lite annan mening. Liksom, jag är väldigt trött på produktionssamhället. Funktionsplagg har man längre. Och de fyller en funktion. Liksom en snygg tröja, det är ju liksom för att den är snygg, inte för att man behöver den.

Mycket av Sigrids resonemang under hela intervjun handlar just om att ta avstånd från det ytliga och det kommersiella och att få arbeta med plagg som är mer än bara snygga. För henne står funktionsplaggen för en mer långsiktig konsumtion.

Alice jobbar på ett märke som främst är inriktat på funktionella sportkläder, men hon själv jobbar med deras casualwear-linje, alltså mer vardagliga kläder. Hon har inte heller något intresse av att jobba med funktionsplaggen. Samtidigt upplever hon att de mönsterkonstruktörer på hennes arbetsplats som jobbar med sportkläderna ser det som att de är lite bättre än andra konstruktörer.

Alice: Och sen kan man se typ. Att dom som jobbar på mitt jobb, att dom kan tycka att dom är lite bättre, dom andra mönsterkonstruktörerna som jobbar, inte alla, men vissa som jobbar med sporten och med skidkläder och... det är dom ju på ett helt annat sätt liksom. För dom jobbar ju med jättemycket funktion och man ska kunna olika lösningar och massa olika så här ficklösningar, luvlösningar. Det är massa olika funktion i det. Dom är ju nördar inom det liksom, men som jag inte är intresserad av. Så därför tycker inte jag att dom är bättre än mig. Men dom är ju bättre än mig, fast på den grejen liksom. Så det känns som att man kan välja liksom, det är så olika vad man tycker är kul inom mönsterkonstruktion. Om det är så här mycket fall och drapering och såna saker eller om det är funktion.

Att funktionsplaggen med alla dess speciallösningar antas vara svårare att konstruera gör att en mönsterkonstruktör som jobbar med den typen av plagg antas ha en högre kompetens än de som arbetar med kläder som marknadsförs efter hur de ser ut. Inom funktionsplagg får också passformen en annan betydelse, det är väldigt annorlunda saker att ta hänsyn till när ett plagg ska gå att åka skidor eller bygga hus i än om det ska sitta snyggt på någon som går och står. Därför blir värdet av mönsterkonstruktörens insats tydligare i arbetet med funktionsplagg. Just vikten av att ens arbete förstås och ses som viktigt, är något som hela tiden återkommer i mina intervjuer, eller snarare det att det inte förstås. Detta tror jag är en avgörande anledning till Selmas, Sigrids och Doris intresse för att arbeta med funktionsplagg.

Jag kan se en skillnad i hur mina informanter förhåller sig till sitt yrke. För Nadine är det viktigt att få jobba med sitt stora intresse, vilket är design och hon har också aktivt sökt sig till tjänster på de avdelningar där design ligger i fokus. För Doris är det istället den mer teknologiska biten av yrket som tilltalar, att hitta den perfekta balansen och ”pilla med mått” som hon själv uttrycker det. Även Sigrid framhäver jobbet med de små måtten som en viktig del i arbetet. Det är också de som tillsammans med Selma uttrycker ett stort intresse för funktionsplagg. Alice säger uttryckligen att hon inte tycker att hennes jobb handlar så mycket om teknologi och matematik. Jag ser det som två olika strategier för att framhäva sitt yrke. Nadine menar att det jobb som hon gör inte är så långt ifrån en designers. För henne är det dessutom viktigt att få jobba med mode. Sigrid och Doris strategi är istället att påtala att deras arbete är ett helt annat och att ett plagg med hög modegrad inte nödvändigtvis behöver vara svårare att konstruera. Deras kompetens är en helt annan än de övriga på arbetsplatsen och behövs därför.

4 Arbetsteamet

I teamen av designer, inköpare och mönsterkonstruktör är det tänkt att alla ska bidra med sin speciella kompetens. Tillsammans utgör deras kunskaper viktiga beståndsdelar i skapandet av ett plagg. I mina intervjuer framgår dock tydligt att allas arbete inte värderas lika högt och att mönsterkonstruktören är den vars arbete inte prioriteras. Då designer och inköpare ofta har ett tätt samarbete så hamnar ibland mönsterkonstruktören lite utanför.

4.1 Kompetens

Något som flera av mina informanter tar upp är att de andra i teamet inte förstår vad en mönsterkonstruktör gör och vad de kan tillföra. Selma tror att det beror på att många företag tidigare inte arbetat med egna mönsterkonstruktörer utan valt att låta leverantörernas tekniker göra konstruktionen. Att fler och fler börjat använda sig av egna mönsterkonstruktörer beror på att de insett att de då får en bättre kontroll över processen och snabbare kan få det resultat som designern tänkt. Ett annat skäl till att mönsterkonstruktörens kompetens rankas lägre än de andras kan vara att designer och ibland även inköpare har läst grundläggande kurser i mönsterkonstruktion under sin utbildning. Under flera av intervjuerna har det kommit upp att de andra i teamet tror att de kunnat göra mönsterkonstruktörens jobb och kommit med sina åsikter om vilka ändringar som behöver göras för att få en passform att bli bra. Alice menar att det kräver att hon som mönsterkonstruktör måste stå på sig för att de andra i teamet ska respektera hennes kompetens.

Alice: det känns som att man måste kämpa lite för att få respekten också. Ibland har ju både inköpare och designer pluggat lite mönsterkonstruktion. Så dom tror sig kunna en del. Så dom så här på provningar kan säga att "ja men, det är ju fel där, så du behöver göra det där" och man liksom "nä, det behöver jag inte!" Och då va heter det, alltså man får nästan bygga upp en respekt att dom ska... ehh... förstå att man kan mer. Så man får hävda sig lite i början för att få respekt, men sen när man väl får den här respekten då kan man bara gå runt och glänsa typ. (skrattar)

När Doris började arbeta säger hon att det var som att hon var tvungen att armbåga sig in i teamet för att få ta sin plats och bli respekterad för sitt jobb, vilket hon önskar att andra nya mönsterkonstruktörer ska få slippa. Hon har känt att det legat på hennes eget ansvar att tydliggöra vad det är som hon kan till skillnad från de andra.

Doris: Men det är inte så lätt när man är ny. För det upplevde jag mycket i början. Och så har dom... för det är svårt också för en designer kanske har läst lite konstruktion, men en inköpare har inte det utan dom ser liksom ett plagg, i en storlek, på en docka, som står helt still liksom. Och så har dom massa åsikter om det och så säger man att det inte går och då måste man

kunna förklara vad som inte funkar. Men att ibland få den här att "Nämen det där går inte" och så få ett okej bara.

Oavsett om det handlar om att få glänsa eller att bara få ett "okej, du kan det här bättre än jag" så är det väldigt energikrävande att hela tiden vara tvungen att framhäva sin egen kompetens. Att som ny på en arbetsplats vara tvungen att bevisa att det finns en poäng med att du överhuvudtaget är där och är en tillgång tar mycket energi från arbetet och skapar en otrygghet. Det är svårt att bli bekväm i sin roll när du inte blir erkänd för ditt arbete.

Även Nadine känner att hennes roll i teamet hamnar i skymundan. Hon skulle vilja vara en större del i samarbetet och få komma med synpunkter på de områden som berör inköparen och designern. På det lilla företaget där hon hade praktik under en längre tid upplevde hon att det fanns ett större utrymme för samarbete över varandras områden i teamet och att det gjorde att hon kände sig mer delaktig och respekterad. På den kedja där hon är nu tycker hon att det är onödigt strikta gränser mellan design, inköp och konstruktör vilket gör att hon inte kan använda hela sin kompetens.

Nadine: Ja, men jag känner det att... jag älskar mönsterkonstruktion, men jag har så starkt intresse för mode också. Så det blir ju lätt att... det är så svårt för mig att jag får inte engagera mig där, eller jag måste liksom hålla mig utanför. Men på nåt sätt så är det ju så att det är så himla uppstrukturerat att du är det här, eller du är det här, eller det här. Och då är det väldigt känsligt. Det är klart att du kan komma med förslag, men det är ju... som väl sig bör om man har studerat till det här eller det här. Men då är det som att jag känner att jag får inte riktigt komma till... lite låst ändå.

Som tidigare nämnt är Nadine den av mina informanter som ser minst skillnad mellan design och mönsterkonstruktion och har störst intresse för mode, vilket kan påverka hennes inställning till hur hon tycker att samarbetet ska se ut. Hon uttrycker också att hon förstår att arbetsuppgifterna ska vara uppdelade efter utbildning. Doris och Alice tycker inte att det känns rätt när deras arbetskamrater inkräktar på deras område, för att de uppfattar det som att det inte tas hänsyn till deras specialkompetens. Det Nadine säger om att det är känsligt när hon trampar över gränsen för designern och inköparens område, tyder på att samma känsla finns hos dem.

Alice berättar att hon upplevt att vissa mönsterkonstruktörer ibland medvetet är ovilliga att samarbeta med de andra på arbetsplatsen, vilket hon tror beror på den upplevda maktlösheten. När det uppstår tillfällen då designern och inköparen behöver mönsterkonstruktörens hjälp så blir de plötsligt väldigt upptagna och har ingen möjlighet att lämna det de håller på med just då. Alice själv har dock inga problem att göra en liten ändring i sin planering för att t.ex. prova av ett plagg tillsammans med de andra, vilket förvånat vissa.

Alice: Ja, men jag får också den reaktionen. Typ som nu när jag började där jag är nu, att dom liksom, oj va, att dom blir typ chockade över att jag är som jag är och att jag jobbar på det

sättet jag jobbar. Att det inte är några problem. Att jag gör saker som dom säger att jag ska göra. Typ som att ”vi fick den här idag, kan vi prova den lite snabbt?”. Och jag är liksom, det är inga problem. Och så provar man och svarar. Och dom blir typ chockade över det för det är också ett så här sätt att va... jag vet inte om det också är den här kränktheten. Att man vill sätta dom andra lite på plats.

Det kan tyckas löjligt att medvetet fördröja sina arbetskamrater bara för att visa att ens eget arbete behövs. Men om det är som Alice säger så ser jag det som att de mönsterkonstruktörer hon pratar om använder det enda maktmedel som de har gentemot designer och inköpare och att de tar tillfället i akt att för en gång skull vara de som påverkar processen. Att få de mönsterkonstruktörer som känner sig maktlösa att känna sig mer delaktiga och uppskattade borde i så fall vara av yttersta vikt för alla inblandade. Detta är också något som börjat tas upp mer och mer på de företag som mina informanter arbetar på. Doris berättar att på den kedja hon arbetar har mönsterkonstruktörernas roll tagits upp och förändringar har börjat ske mot det bättre.

Doris: Ja... jo det var mycket så här tal då om att konstruktören skulle va mer framåt och driva saker själv. Och inte bara va verktyget. Så att man märkte ju det från produktionschefen och så, att de tryckte på lite för att... kanske skulle driva vissa försäljningsanalyser utifrån mönsterperspektivet och som att det blev mycket sånt. Man var inte bara det här verktyget. Utan man skulle liksom själv vara med i hela processen.

Ansvar behöver dock inte alltid vara något enbart positivt. När saker och ting går fel kan det vara skönt att vara den som inte behöver stå till svars. Alice tycker att det är en av de positiva sakerna med mönsterkonstruktörsrollen, att inte vara den som tar beslut vilka kan påverka försäljningen och sen bli tvungen att ta konsekvenserna när resultatet inte är det som företaget önskat. Hon menar att vissa av de mönsterkonstruktörer som vill ha lika hög status som designer och inköpare inte ser baksidan med att ha ett stort ansvar.

Alice: Men det känns som att vi har en roll där vi känner oss kränkta när vi inte får va med på möten. Men sen kan vi tycka att det är jävligt gött när vi kan bara sitta där när saker går fel men inte behöva ta det. Asså, man kanske inte kan ha båda delarna liksom. Som nu har det varit som att det inte har gått så bra på jobbet och dom som får ta puckarna det är liksom inköp och design. Och då är vi bra osynliga, för då sitter vi där bara. Om det inte är nåt passformsfel, men det är ju... för oftast när det är passform och design går ju liksom hand i hand. Om det inte är typ att man inte får armen, att den är för trång, då är det ju mitt fel. Men ofta är det ju mer design, det är en designfråga. Det är ju oftare att det är hur siluetten ser ut. Så då är det ändå alltid design eller inköp som får skiten om det är nånting. Så då är ju vi tacksamma för att vi är så där osynliga helt plötsligt. Så det är liksom... Och det är väl också därför inköp och design är högre. Och är dom som styr mer. För att dom vet om att det är dom som får skiten sen.

Som jag tidigare nämnt i avsnittet *Basplagg eller mode* menar Bourdieu att ett fält kan jämföras med ett spel där det finns insatser och vinster. Att vara den som står till svars när det

går fel kan ses som en av insatserna som krävs för att få tillgång till en högre position. Alice tycker för egen del att det är ett pris som hon inte tycker är värt att betala. Jag uppfattar det också som att hon inte tycker att de mönsterkonstruktörer som klagat förstår sambandet mellan vinsten i form av högre status och inflytande gentemot insatsen som är att vara den som får bära ansvaret för misslyckanden.

4.2 Kommunikation

En återkommande fråga i alla de intervjuer jag har gjort handlar om kommunikationen mellan designer, inköpare och mönsterkonstruktör. Eftersom designern och inköparen arbetar med samma delar av plagget har de ofta en tät kontakt sinsemellan. Det är också ofta de som åker på inspirationsresor och bestämmer hur kommande kollektioner ska se ut. Alla mina informanter har upplevt att de inte alltid varit en del i gemenskapen och att de ibland glömts bort när det kommer till att föra vidare information som även berör deras arbete.

Sigrid är den av mina informanter som allra mest pratar om vikten av öppen och rak kommunikation. Bristen på kommunikation på det mindre företag som hon arbetade på efter att ha börjat på en större kedja, var anledningen till att hon bytte tillbaka till kedjan efter en tid. Hon anser att det är viktigt att mönsterkonstruktören får vara med även på möten som rör de andras områden för att få en klar bild av hur ett plagg är tänkt att se ut.

Sigrid: Jo men, jag tycker att konstruktören ska få ta mer plats ändå. Det är en sån sak, att det måste bli mer status på det. För att kunna göra ett bra jobb med. För har man inte alla uppgifter bakom sig, så är det svårt att få med alla bitar kanske. Då kanske det är nån grej man missar. Om man inte har fått höra bakgrunden till ett plagg. man kanske vill höra hur en designer har tänkt, vad är det viktigaste för dig, är det kragen eller är det passformen på den här midjan eller, alltså det är ju väldigt mycket vart ska fokuset ligga. Där måste man få mer status så att man får va med på dom här trendmötena också, för att det är viktigt för konstruktionen ändå.

Även Doris har upplevt att kommunikationen har fungerat olika bra. Att hon hela tiden varit på samma företag men i olika team tyder på att det snarare handlar om vilka personer som ska samarbeta än vilket företaget är.

Doris: När jag fortfarande jobbade i team så tyckte jag att det var väldigt olika. I några team så funkade det inte alls. Där fick man ingen plats över huvudtaget. Det var fokus på designen och... Eh, ja det var designern och inköparen som hade sina diskussioner och sina deadlines. Eller så kunde man glömma bort att säga att man hade ändrat nånting som mycket väl kunde generera arbete för mig och så där... men i det senaste teamet jag jobbade i funkade det jättebra. Vi hade så otroligt bra kommunikation. Men inköparen framförallt. Hon var så himla mån om att ha med en i allting.

Både Sigrid och Doris pratar om hur de blir bemötta av de designers och inköpare som de arbetat med. Alice vrider på saken och beskriver istället hur hon uppfattat att många mönsterkonstruktörer som hon jobbat med överdrivit sitt utanförskap och propsat på att få vara med på möten som egentligen inte rör dem.

Alice: Ja, det är väl alltid så att. Jag har alltid hävdad att mönsterkonstruktörer känner sig alltid lite kränkta typ. (vi båda skrattar högt)

(...)

Vissa av mönsterkonstruktörerna kunde känna sig kränkta för att dom inte fick vara med på alla möten. Så att liksom, bara för att dom inte skulle va ledsna så fick dom sitta med på vissa möten. Men sen så när dom var med på mötet så hade dom inget där att göra, dom hade ingenting att säga, ingenting att tillägga för att mötet va inte gjort för dom liksom. Men ändå så fanns det nån sorts... ja kränkthet för att man inte fick vara med trots att man inte hade nåt där att göra liksom.

Själv säger Alice att hon vare sig har tid eller intresse av att sitta på möten som inte rör hennes arbete. Samtidigt medger hon att det under dessa möten ibland kommer upp saker som hon skulle behöva veta och att det inte är alltid som den informationen når fram. Men framförallt så ser hon att mönsterkonstruktörsrollen inte fungerar på samma sätt som den för inköpare och designers och att den inte heller ska göra det. När de måste ha en nära kontakt och hela tiden diskutera olika val fram och tillbaka så kan en mönsterkonstruktör under en stor del av tiden arbeta ganska självständigt.

Alice: Men sen när det gäller information och så, så är det som att vi hamnar i en liten... ja att vi glöms bort. Och jag vet inte varför det är så. Vi rör ju en väldigt stor del av plagget, men en väldigt liten del av samarbetet. Det är typ när man lämnar över skissen som man behöver samarbeta för att förstå skissen. Sen är det bara att vi verkställa liksom. Och sen är det när vi får plagget och man har provningar och så som vi behövs också. Och sen verkställer vi. Det är inte så mycket det här bollandet fram och tillbaka liksom som dom andra rollerna har liksom.

Att vara den som sitter och pysslar med sitt när de andra arbetar tätt tillsammans gör att det inte är märkligt att vissa mönsterkonstruktörer upplever ett visst utanförskap. Det står även helt klart att detta utanförskap också kan bli ett reellt problem när viktig information inte når fram till dem som berörs av den. Hur mina informanter ser på sin roll i teamet ser dock olika ut. För Sigrid är det viktigt att vara en del av gemenskapen och hon anser att det är viktigt att få ta del av all information som gäller ett plagg för att kunna göra ett bra jobb. Alice ser det istället som att information som inte direkt rör det hon gör tar onödig tid från hennes arbete. Deras olika inställning handlar om hur de är som personer och hur de föredrar att göra sitt jobb.

Lars Kaijser understryker att en analys som följer Bourdieus teorier främst handlar om relationer mellan dem som ingår i fältet och att det är på så sätt som värden och status kan

förstås (1999:165). När mina informanter berättar om sin roll på arbetsplatsen i allmänhet och teamet i synnerhet så blir det tydligt att det är i relation till sina arbetskamrater som de känner hur deras roll får mer eller mindre värde. De är alla eniga om att mönsterkonstruktörer förtjänar mer respekt för sitt arbete och med det högre status. Bourdieu menar att de som vill förändra maktförhållandena inom ett fält på så sätt tillskriver det ett värde. Att lägga den energi som det krävs för att åstadkomma förändringen betyder att man anser det vara värt den mödan för att få vara delaktig (1994:128). Alla mina informanter uttrycker att de ibland har varit tvungen att anstränga sig ganska hårt för att bli respekterade av de andra i teamet. Strategin att fördröja de andras arbete för att visa att ens eget bidrag i processen har en betydelse är även det ett sätt att försöka förändra maktförhållandena på arbetsplatsen, om än bara för en liten stund. Jag ser det dock som att de genom dessa ansträngningar framförallt tillskriver sig själva och sitt yrke ett värde snarare än fältet.

5 Stora kedjor och små företag

I mina intervjuer framgår tydligt två läger, de som föredrar att jobba på ett stort företag och de som vill vara på ett litet. Det välorganiserade och trygga hos kedjorna, samt möjligheten att avancera inom företaget tilltalar vissa medan andra gillar de mer varierande uppgifterna och det ökade inflytandet på de små. Här kommer också frågor om kvalitet, hållbarhet och etik upp vilket betyder olika beroende på var man jobbar.

5.1 Tidsbrist och måttlistor

En av de stora skillnaderna mellan en större kedja och ett mindre företag är kvantiteten på produktionen, vilket påverkar arbetssättet. På ett mindre företag är det vanligt att arbeta med kollektioner som vanligtvis kommer ut fyra gånger per år, två större vår- och höstkollektioner och två mindre däremellan, medan de större kedjorna kontinuerligt lanserar nya plagg. För en mönsterkonstruktör innebär det att på ett mindre företag koncentrerar du dig på en sak i taget, under en period görs alla mönster, sedan all avprovning och provhantering. På ett större företag görs allt parallellt då de plagg du jobbar med har kommit olika långt i processen. Det är också en skillnad i hur lång tid arbetet med ett mönster får ta. Nadine som nu jobbar på en större kedja återkommer ofta intervjun till det lilla företaget där hon praktiserade under ett halvår och jämför deras arbetssätt med hur det ser ut där hon är nu.

Nadine: (...)och det va det verkligen det här, enligt mig det ultimata arbetssättet. Att man skapar på plats, man syr upp sitt förstaprov och man vet vad man har, sen skickar man iväg det. Nu hinner man ju inte det på ett stort företag. Där jag är nu är det ju liksom skicka, skicka, skicka. Och sen nä, så ska man inte ha hälften. Allt är så hetsigt och det går för fort bara.

Alice som också har erfarenhet både av att jobba på en stor kedja och ett litet märke ser att en av de stora skillnaderna är just hur mycket tid det finns till att konstruera mönster.

Alice: Men så var det ju inte när jag jobbade på en kedja liksom, jag var inte sist i ledet liksom, så att om jag skyndade mig och gav det till nästa så kunde den skicka iväg och så blev processen ännu snabbare liksom. Men så är det inte här utan man verkligen, jag kan lägga upp mina dagar lite hur jag vill. Jag kan jobba skitmycket en dag och sen slappa en dag. Och det är väldigt skönt ändå att ha lite...

Lovis: Så du tycker att det är bättre det här att ha det här schemat liksom. Att nu så gör jag bara det här ett tag...?

Alice: Ja, jag tycker att det är jättemycket bättre. För annars kan man ju hela tiden speeda på och det gör ju också att man inte riktigt... nu kan jag ju verkligen sitta och greja med ett mönster och försöka få till det utan att känna mig stressad.

De har båda upplevt att deras möjlighet att göra ett bra jobb varit större på de mindre företagen där det funnits en fast deadline istället för att målet varit att bli klar så fort som möjligt. Även Selma beskriver det som att när tiden inte räcker till så är det mönsterkonstruktionen som först rationaliseras bort och ersätts av måttlistor, vilket hon tycker är tråkigt då det är själva konstruktionen som hon vill arbeta med. Nadine sträcker sig så långt som till att säga att när konstruktionen ersätts av måttlistor så är du inte längre mönsterkonstruktör.

Nadine: Och om man jobbar med det jag jobbar så kan man inte bli snabbare. Det måste ta sin tid. Och om dom vill ha nåt snabbt så kommer man bli överkörd. Eller man får, man ba blir. Dom hoppar över en. Och det är då det är såhär, ah men det funkar ju inte. Inte om man liksom tycker om det man vill göra. För vissa är ju okej med att skicka en måttlista, för man måste få jobbet gjort. Men... då är det en annan grej. Då är man nåt annat.

För att känna att ens arbete uppskattas är det viktigt att få tid till att göra det så bra som möjligt. När tidsbristen gör att de inte kan utföra sitt arbete på bästa sätt eller att konstruktionen ersätts av måttlistor blir arbetet inte bara tråkigare, utan de känner att de ägnar sig åt underkvalificerat arbete och inte får utrymme till att visa hela sin potential. Som jag tidigare nämnt i avsnittet om kreativitet räcker det inte att inneha ett visst kapital, utan du måste också kunna använda dig av det för att det ska påverka din position inom ett fält. När en mönsterkonstruktör inte får använda den kunskap som skiljer dem från de andra på arbetsplatsen fungerar den därför inte längre som ett symboliskt kapital.

Samtidigt finns det en helt annan trygghet som anställd på en av de större kedjorna. De små företagen som producerar kläder lever i en ganska oviss tillvaro. Även om det går väldigt bra ett tag så är det inte säkert att det kommer fortsätta göra det. När det blir sämre tider och personal måste avskedas är det sällan mönsterkonstruktören som sparas till sist. Att vara anställd på en stor kedja är därför tryggare. Denna trygghet betyder olika mycket för mina informanter. Alice tänker att det inte är så viktigt för henne nu, men att när hon i framtiden vill ha en anställning hon vet att hon kan behålla så är någon av de stora kedjorna ett bra alternativ.

Alice: Så tänker jag också lite, att nån gång kommer jag säkert. Eller jag vet inte, men det är många som pratar så att nån gång så kommer man hamna på en av de större kedjorna. Men jag väntar lite. Haha. När man vill ha ett safe liv liksom och vill veta att man kan stanna där så...

Doris, som ända sedan hon avslutade utbildningen har jobbat på en och samma kedja, ser ingen anledning till att sluta där. Särskilt eftersom hon kan byta avdelning inom företaget och på så sätt få jobba med annat än det hon gör nu.

Doris: Jag har inte tänkt så mycket utanför det här företagets ramar. För jag är lite såhär, jag gillar spänning men, jag är lite trygghetsnarkoman och jag tycker det är rätt så skönt att, ja, här

känner jag mig trygg och att bo i den här stan och sådär. Men jag skulle kanske gärna i förlängningen kanske vara på en annan avdelning.

Till och med Nadine som i övrigt är väldigt kritisk till hur det fungerar på den kedja där hon jobbar kan se fördelen med att det är ett stort företag med många olika möjligheter till att utvecklas och få jobba med nya saker.

Nadine: Så ja, det är ju det som är så bra med det företaget. Att det finns så mycket utvecklingsmöjligheter. Så att om man inte vill så blir man inte uttråkad, man är inte fast nånstans. Om man, sen så ska man ju va rätt person. Man ska va attraktiv som arbetare. Men det är ju så många som rör på sig där och i och med det så blir det ju att det finns massa möjligheter.

De stora kedjorna med sina många avdelningar fungerar som arbetsmarknaden i stort, fast i ett förenklat och förminskat format. Har du väl kommit in i systemet är det sedan inte så svårt att via de kontakter du får ta dig vidare. Presterar du bra på den avdelning där du är så har du en stor chans att få byta till en annan tjänst inom företaget som du hellre vill ha. Nadine berättar till och med att när hon vid ett tillfälle sökte en tjänst på en ny avdelning så hade hennes dåvarande chef rekommenderat henne för chefen på den avdelning som hon sökte. Att jobba på en stor kedja ger alltså ett stort socialt kapital, vilket Bourdieu kallar det nätverk av relationer till personer som på något sätt kan vara till ens fördel (Bourdieu & Wacquant 1992:119). Precis som annat symboliskt kapital är det dock bara en resurs inom sitt fält, vilket i det här fallet får ses som arbetsplatsen.

5.2 Rutiner och roller

På de större kedjorna finns ofta en inarbetad struktur för hur arbetet ska läggas upp. Som nämnts i tidigare avsnitt så är även rollerna mer klara. Detta är något som vissa av mina informanter uppskattar mycket, medan andra föredrar de mer rörliga rollerna och omväxlande arbetsuppgifterna på ett mindre. Selma säger att hon inte tycker att hon upplevt att många som börjat på en större kedja där allt är uppstyrt sen har svårt att jobba på ett mindre företag, för att de tycker att det är för rörigt. Därför tycker hon att det var bra att börja jobba på ett mindre företag för att inte vara begränsad av att ha höga krav på struktur när hon söker jobb. Alice känner däremot att det var bra att börja på en kedja med klara roller och rutiner och att det gjort att hon känt sig mer säker när hon sedan gick vidare till ett litet märke.

Alice: Men sen tyckte jag nog att. Det var skitbra att börja på en kedja där dom ändå har koll på läget. För mindre företag liksom är inte riktigt uppbyggt som att... mönsterrollen får man forma lite hela tiden. Medan där jag va förut va det fixat liksom.

(...)

Jag tyckte att jag lärde mig jättemycket där som jag sen kunnat använda mig av här. Man har en annan syn på saker och ting. När man kommer till ett sånt här företag så får man forma sin

egen roll själv. Och leta reda på info. Men kommer man till en kedja så får man en presentation av allting, att så här går det till och så här gör man.

Sigrid uppskattar de fasta rutinerna och klara rollerna som är på den kedja där hon arbetar. Hon menar också att de i jämförelse med det mindre företag där hon jobbat är bättre på att lyfta fram allas värde och att information som rört alla gått fram på ett bättre sätt.

Sigrid: Och där har man ju mycket mer samlingar på nåt sätt. Möten i stora sammanhang, där man visar på att alla är viktiga. Medan på det mindre företaget fick man liksom lista ut det själv. Där kan man ju ändå ha den här diskussionen tillsammans. Medan på en stor kedja måste man göra dom här stora samlingarna för att alla ska höra det. Och det är jättebra.

Nadines erfarenhet av samma kedja är dock en annan, hon tycker verkligen inte att hennes arbete blir uppskattat på samma sätt som det gjorde på det lilla märket där hon var innan. Detta säger hon beror på det stora företags oförmåga att tydliggöra allas värde. När jag frågar henne om vad hennes drömarbetsplats är så säger hon att hon vill vara på just ett litet företag där hon skulle kunna ta mer plats.

Nadine: Ah men, typ ett litet. Som jag var innan. Det är det jag ser tillbaka på. Man hade sitt kreativa space och man va respekterad för det jobbet man gjorde. Nu är det lite så här, ptja... på papper är det ju som att alla är lika värda typ eller va man ska säga, som en triangel. Men det känns ju som att man är en liten svans. Asså så här, det är så mycket man måste kämpa för hela tiden. Så många man måste bevisa sig för hela tiden, som inte vet vad ens roll är. Och det är okunskap helt enkelt. Det är... och jag skulle säga att det är företagets fel. Att dom inte gör det helt klart och tydligt vad alla gör. Och hur viktigt det är. Så näe, jag börjar bli lite less faktiskt.

Att de uppfattar sin plats på den stora kedjan på så olika sätt beror framförallt på att de har olika uppfattning om vad de vill att deras roll som mönsterkonstruktörer ska innefatta. För Nadine är det kreativa utrymmet och inflytandet viktigare än rutiner och fasta roller för att hon ska trivas på sin arbetsplats. Sigrid känner däremot att klara rutiner och rak kommunikation är nödvändigt för hennes uppfattning av en god arbetsmiljö. Att deras erfarenheter av mindre företag skiljer sig så mycket åt kan delvis bero på detta, men självklart också på vilka företag som de varit på. När det kommer till de mindre företagen är det dock inte bara arbetssättet som spelar in, utan även hur du är som person. Sigrid beskriver det som att hon förväntades vara på ett visst sätt för att kunna vara en del i gemenskapen på det mindre företag som hon arbetade på tidigare.

Sigrid: Skillnaden är också lite att på det mindre företaget, dom ska liksom ha sin egen värld, vilket är jätteroligt. Men det blir ganska så här. Man måste passa in i den mallen.

Att du förväntas vara på ett visst sätt när du jobbar på ett visst företag leder till att det blir en sluten värld dit inte alla har tillträde. Det lilla företaget blir något av ett microfält där en viss

typ av symboliskt kapital är gångbart och spelreglerna kan se något annorlunda ut än på en stor kedja som i sig också kan ses som ett litet fält i fältet.

5.3 Klädernas pris

”Modebranschen är som bekant den smutsigaste industrin av dem alla. I varje steg av tillverkningen är förödande för människa och miljö, från det första ögonblicket då tyget färgas i farliga kemikalier till att det sys upp i sweatshops av hårt utnyttjade kvinnor och barn, till catwalken, då det bärs av fjortonåriga kokainister från östblocket” (Hallström Bornold 2007:224f) Denna bild av kläder och mode har blivit en vedertagen sanning. Huruvida modebranschen är så mycket värre än andra branscher som förlägger sin tillverkning i låglöneländer kan diskuteras, klart är dock att få branscher får så mycket kritik och granskas så hårt. Det skulle kunna jämföras med t.ex. teknikbranschen som även den har sin smutsiga baksida och där produkternas hållbarhet och aggressiv marknadsföring får konsumenterna att hela tiden vilja ha det senaste. Att konsumera ny teknik är dock inte omgärdat av samma stigma som kläder. Kanske för att konsumenten anses vara en annan.

Oavsett så är tanken om modebranschen som den smutsigaste av alla industrier och konsumtion av kläder som den onödiggaste av all form av konsumtion något som de som arbetar med kläder måste förhålla sig till. Även här är inställningen till huruvida kedjorna eller de mindre företagen är att föredra centralt. Flera av mina informanter tar upp det faktum att kläder är väldigt billigt som ett problem. Doris kopplar okunskapen om klädproduktion i allmänhet och mönsterkonstruktörsyrket i synnerhet till det låga priset på kläder.

Doris: Ibland undrar jag också om det är den industrin som man jobbar i. Att det är många som inte förstår alls hur det fungerar. För att dom flesta visualiserar det som att det är nån som bara trycker på en knapp liksom. För hur skulle det annars kunna vara så billigt när det är en så lång kedja bakom, liksom alla moment som ska göras.

Även Alice tar upp det orimliga i den långa kedja av personer som ligger bakom ett plagg och det låga priset på kläder. Hon ser framförallt att problemet ligger hos de stora kedjornas sätt att producera och anser att det företag där hon jobbar nu har en annan inställning till kvalitet och hållbarhet, vilket också förändrat hennes eget sätt att konsumera.

Alice: Också lite så här. Men det kanske också bara är... men när man vet hela den här processen så har jag svårt att gå till nån av dom stora kedjorna och köpa dom grejerna. För att det blir nåt moraliskt fel på nåt sätt. För att det är så orimligt att det kan kosta så, så det är ju nånting. Nåt som är fel. Eller så är det att man börjar jobba mer med kvalitet och sånt. Och långsiktighet. Och då blir det så att när man väl köper nånting att man tänker annorlunda. Och det har nog förändrats sen jag började på ett mindre företag. För när jag jobbade på en kedja så kunde jag nog fortfarande...

De stora kedjorna är de som granskas hårdast av media när det kommer till förhållandena på de fabriker där kläderna sys upp. Det är också lättare att kontrollera ett företag som lägger en stor del av produktionen på samma fabrik under en lång tid eller kanske till och med har egna fabriker. Mindre företag har ofta inte ett lika långt samarbete med fabriken och kan lägga ut olika delar av produktionen på olika fabriker. Det är även vanligt att mindre företag inte har direkt kontakt med fabriken själva utan att de går genom ett produktionsföretag. Detta gör också att de stora kedjorna har en större möjlighet att själva påverka sina leverantörer och hur de behandlar sina anställda. Efter flera avslöjanden i media om missförhållanden på fabriker har många av de stora företagen också börjat använda sin möjlighet att påverka villkoren till det bättre. Sigrid framhäver arbetet som den stora kedja hon jobbar på gör för att ge bättre villkor för dem som arbetar på fabrikena som ett argument för att stanna kvar.

Vilket företag skulle jag kunna tänka mig att jobba på om jag inte ska jobba där jag är nu? Dom gör ju ändå ett bra jobb, med den grunden att dom tänker på människor och så i processen. Det gör dom, även om dom får mycket skit på sig. Så är det...

(...)

Dom gör ju stickprover och kollar. Dom har ju ändå väldigt bra kontroll på sina fabriker, men sen så är det ju så att det kan ändå bli nåt fel nånstans. Men det är ändå ganska skönt att jobba här, för dom har ju folk som jobbar med det här. Det finns ju folk som sitter med det här dagligen. Därför känns det ändå lite bättre för samvetet. För att dom har möjlighet att förändra.

Samtidigt uttrycker Sigrid att hon är väldigt trött på konsumtionssamhället och hon anser att lösningen skulle vara att köpa färre plagg av bättre kvalitet. Det kan tyckas motsägelsefullt att hon samtidigt framhäver en kedja med kvantitet snarare än kvalitet som affärsidé. När vi pratar om hennes inställning till konsumtionssamhället så frågar jag henne hur hon förhåller sig till att vara en del av den industri som men Sigrid menar att den varugrupp som hon själv arbetar med, basunderkläder, inte ingår i slit och slängkategorin.

Lovis: Ah, men jag tänker. Om vi går tillbaka till det här med mönsterkonstruktionen, just det här att vara en del av liksom det här, den industrin. Är det nåt som du...?

Sigrid: Ah, det är ju inget jag tycker om egentligen. Men samtidigt så, man måste ju ha kläder. Men det är ju därför jag tycker om funktionskläderna. Och det är därför jag tycker om att ha jobbat med det här bassortimentet, det är inte slit och släng. Även om kedjan jag jobbar på är lite... det är ju inte alltid den bästa kvaliteten, även om det är bra kvalitet på ett sånt företag. För de har ju ändå pengar så de köper ju inte in saker som inte skulle hålla.

Lovis: Näe, nä det är klart...

Sigrid: Det är ju mer dom här trendgrejerna som kostar mycket men som inte... som inte är det bästa för att det är trenden som säljer.

Sigrid och Alice är de av mina informanter som tydligast ger uttryck för en medvetenhet om problemen med modeindustrin och klädkonsumtion. Även att de jobbar på olika typer av

företag så framhäver båda de företag där de själva jobbar och den typ av kläder de jobbar med som ett bättre alternativ än andra. Sigrid framhäver den stora kedjans möjligheter att kontrollera och förbättra förhållandena i produktionens alla led och Alice det lilla märkets fokus på kvalitet och kläder som håller länge. Det sätt som Sigrid och Alice pratar om sina jobb kan ses som en strategi för att rättfärsiggöra sina val att arbeta inom en bransch som de ser som skadlig för både människor och miljö. Bourdieu menar att det inom alla grupper finns ett intresse av att visa sig moralisk utifrån samhällets normer för att bli accepterad av sin omvärld (Bourdieu 1994:198). I det här fallet tror jag dock att det snarare är ett sätt för Sigrid och Alice att personligen försvara att de jobbar med vad de gör. Även om branschen i stort är dålig så jobbar inte de med den sämsta delen av den. Att de tar upp frågan visar samtidigt att de inte bara tillhör modebranschens lilla bubbla, utan att de också är en del i ett större fält, där miljömedvetenhet och omtanke om människor är viktiga sociala markörer.

6 Avslutande diskussion

Under arbetet med min undersökning har det blivit tydligt att rollen som mönsterkonstruktör betyder olika saker för mina informanter. Även att de påbörjat sin bana på liknande sätt och har erfarenheter av liknande typer av företag så lägger de tyngdpunkten i yrket på olika aspekter. Detta tydliggörs både när de berättar om vad de tilltalades av med mönsterkonstruktion och vilken typ av plagg de vill arbeta med. För Sigrid var det den tekniska aspekten som fick henne att dras till mönsterkonstruktörsyrket och hon uppskattar att jobba med underkläder för att det krävs stor noggrannhet och att små måttskillnader kan få stor betydelse. Även för Doris var det matematiken och logiken som tilltalade med mönsterkonstruktion. Hon arbetar också med graderingsfrågor vilket är den del av yrket som involverar mest matematik. Sigrid och Doris är tillsammans med Selma också de som är intresserade av att arbeta med funktionskläder där den tekniska aspekten är i fokus. Samtidigt har de ett stort intresse för design och påtalar det kreativa i sitt arbete. För dem är det ett tekniskt yrke som också är kreativt. Alice och Nadine ser det tvärt om, som ett kreativt arbete som även involverar lite matematik och teknik. För dem är det intresset för att arbeta med kläder och mode som varit avgörande när de valt yrke. Kreativitet är en egenskap som fungerar som symboliskt kapital inom fältet vilket kan vara en av anledningarna till att alla mina informanter tar upp det kreativa i sitt arbete. Samtidigt är den tekniska kompetensen ett kapital som skiljer mönsterkonstruktörerna från de andra inom fältet, att påtala detta ser jag därför som en strategi för att framhäva behovet av deras kompetens.

På arbetsplatsen upplever mina informanter att deras kompetens inte alltid värdesätts. Detta kommer bland annat till uttryck i att det ibland inte ges tillräckligt med tid för dem att utföra sitt arbete på ett tillfredställande sätt. Flera av mina informanter har också varit med om att andra trott sig kunna göra deras jobb. Att många designers och inköpare är vana vid att överlåta arbetet med passform till fabriken tekniker påverkar med allra största sannolikhet deras inställning till mönsterkonstruktörernas roll. En annan inverkan kan vara att mönsterkonstruktörens arbete inte märks så länge det inte blir fel. Doris berättar om sin roll som en designers verktyg och Alice beskriver sitt jobb som att hon verkställer. Dessa sätt att uttrycka sig ser jag som talande för mönsterkonstruktörens roll. De förväntas inte komma med egna förslag utan deras arbete är att förverkliga en designers visioner. Att vissa känner sig kränkta och tar tillfället i akt att fördröja de andras arbete som en strategi för att påvisa att deras del i teamet inte är oviktig kanske inte är helt oförsvarbart ändå.

Flera av mina informanter har dock påpekat att förhållandena börjar bli bättre och att synen på mönsterkonstruktörernas värde har förändrats bara under den tid som de har jobbat och att de får ta mer och mer plats i sina team. Det är inte heller någon av mina informanter som överväger att byta yrke inom den närmaste framtiden, även om vissa vill byta en annan

arbetsplats eller skulle vilja se vissa förändringar där de är. Detta tyder på att de trivs och att det som de upplever som positivt med jobbet överväger att de ibland hamnar lite i skymundan.

Det skulle vara spännande att se om den här förändringen kommer att fortgå och följa upp den här undersökningen om några år. För vidare forskning skulle det också vara intressant att i en studie inkludera alla dem som jobbar med att ta fram kläder och göra ett större fältarbete på ett företag. Det skulle också vara intressant att se om de strukturer som jag uppmärksammat i detta arbete även finns på arbetsplatser inom andra kreativa branscher.

7 Summary

In this paper, I have chosen to examine how the pattern makers perceive their professional role, how they experience working in an industry that includes both creativity and technology and which strategies they use to improve their position. The paper consisted of five semi-structured interviews with professional pattern designers conducted in Gothenburg and Stockholm in November 2014.

Today, cutting and sewing are taking place in a completely different part of the world than where design and patterns are developed. Earlier were all steps in the garment industry performed in Sweden. According to the informants, the profession is unknown to most people today.

Many who work with clothes have a dream of becoming a designer. But training places are few and competition is severe. Becoming a pattern maker is a way to still get to work with clothes and to some extent designs. All my informants are creative as individuals but would like to get a larger outlet for their creativity in their profession. Nevertheless, there are differences between informants in their approach to the profession. Some are more interested in design while others prefer the more technical part.

A pattern maker is working within a team of fashion designers and buyers. In some teams there is a lack of knowledge about what a pattern maker do which leads to frustration. There are also teams where designers and buyers feel able to make patterns although their skills are limited in the subject. Information is a force and a part of the informants feel that there is a lack of communication within the team. When my informants talk about their role at the place of work in general and in the team in particular, it becomes clear that it is in the relation to their colleagues that they know how their role may be more or less value.

In my interviews it is clear that some prefer to work for a large corporation while others want to be on a small business. The advantages of big companies are set routines and clear roles and the opportunity to advance within the company. On the other hand, a small business can offer more varied tasks but an existence that is not as secure. The informants are aware of the burden of the textile industry poses to both people and the environment. The opinion is divided whether it is the big companies or the smaller companies that are the biggest villain. The large companies are more able to control and improve conditions in all stages of production, while some of the smaller companies focus on clothes of high quality that will last longer.

My conclusions are that your role as a pattern maker depends on what you put in to it. Some of my informants see it as a technical profession with some creative elements, while some of them see it as a creative profession with technical elements. All of the participants in this study expressed that they sometimes feel left out of the team and are not allowed an opinion.

Their role is to execute rather than to come up with ideas of their own. Despite this they all like what they are doing and none of them was planning on changing their career any time soon. They also expressed that the terms for pattern makers are getting better.

Källor

Informanter

Sigrid 29 år

Fick under studietiden praktikplats på en större kedja vilket ledde till sommarjobb och sedan anställning, där hon var i ett år. Började sedan på ett mindre företag för att kunna bo i samma stad som sin man. Gick sedan tillbaka till den större kedjan för att hon tyckte att de har en bättre organisation. Är nu mammaledig och funderar på hur hon ska göra när det blir dags att börja jobba igen.

Doris 27 år

Fick under studietiden praktikplats på en större kedja vilket ledde till sommarjobb och sedan en anställning som hon varit på sedan dess. Under tiden har hon jobbat på olika avdelningar och arbetar nu med att ta fram grundmönster och utbilda andra mönsterkonstruktörer inom företaget.

Selma 30 år

Fick under studietiden praktikplats på ett halvstort företag vilket ledde till en anställning. Företaget lade sedan ned då hon varit där i 1,5 år och hon fick då jobb på ett litet företag med fokus på design. De beslutade sig efter ett år att sluta med egna mönsterkonstruktörer och Selma har sedan dess varit på ett något större företag. Om några månader ska hon börja på ett företag som gör arbetskläder.

Nadine 26 år

Efter avslutade studier skaffade hon sig på egen hand en praktikplats på ett litet företag där hon var i ett halvår. Hon fick sedan sommarjobb där, men de hade inte behov av att anställa henne. Efter en tid med ströjobb sökte hon sedan till en större kedja där hon nu varit i tre år på olika avdelningar och med olika befattningar.

Alice 28 år

Fick under studietiden praktikplats på en större kedja vilket ledde till sommarjobb och sedan en anställning. Stannade där i fyra år för att sedan jobba på ett mindre företag som bland annat gör sportkläder där hon är idag.

Intervjuer utförda i Stockholm och Göteborg under november 2014. Inspelningar, utskrifter och anteckningar finns i författarens ägo.

Tryckta källor

- Aspers, Patrik, *Markets in fashion: a phenomenological approach*, City Univ. Press, Diss. Stockholm: Univ., 2001, Stockholm, 2001
- Hallström Bornold, Salka *Gröna vågen* s.219-228 i *Sexton svenska texter om mode*, red. Ben Saad, Maria & Johansson, Susanne Pocky, Stockholm, 2007
- Bourdieu, Pierre, *Kultursociologiska texter*, 4. uppl., B. Östlings bokförl. Symposion, Stockholm, 1993
- Bourdieu, Pierre, *Praktiskt förnuft: bidrag till en handlingsteori*, Daidalos, Göteborg, 1999
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J. D., *An invitation to reflexive sociology*, Univ. of Chicago Press, Chicago, 1992
- Broadly, Donald & Albertsen, Niels (red.), *Kulturens fält: [Cultural fields]: en antologi*, Daidalos, Göteborg, 1998
- Ehn, Billy & Klein, Barbro, *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*, Carlsson, Stockholm, 1994
- Fredriksson, Cecilia, *Mode*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2012
- Frisell Ellburg, Ann, *Ett fåfängt arbete: möten med modeller i den svenska modeindustrin*, Makadam, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2008, Göteborg, 2008
- Grenander Nyberg, Gertrud, 'Sömnadsindustrin: en översikt av dess uppkomst och utveckling i Sverige', *Dædalus (Stockholm)*., 1946, s. [75]-132, 1946
- Grenander Nyberg, Gertrud, 'Sociala förhållanden inom den framväxande sömnadsindustrin.', *Folkets historia*., 1996 (24:1), s. 24-34, 1996
- Jacobson, Maja, *Kläder som språk och handling: om unga kvinnors användning av klädseln som kommunikations- och identitetsskapande medel = [Clothes, speech and action]: [about young women's use of clothing as a means of communication and identity creation]*, Carlsson, Diss. Umeå: Univ., Stockholm, 1994
- Jacobson, Maja, *Gör kläderna mannen?: om maskulinitet och femininitet i unga mäns bruk av kläder, smycken och dofter*, Carlsson, Stockholm, 1998
- Jansson, Sören (red.), *Verktyslådan: kulturvetenskapliga perspektiv på yrke och arbetsliv*, Carlsson, Stockholm, 1997
- Kaijser, Lars, *Lanthandlare: en etnologisk undersökning av en ekonomisk verksamhet*, Univ., Diss. Stockholm: Univ., Stockholm, 1999
- Melchior, Marie Riegels, *Dansk på mode!: fortællinger om design, identitet og historie i og omkring dansk modeindustri*, Museum Tusulanum, København, 2013

Rasmussen, Pernilla, *Skräddaren, sömmerskan och modet: arbetsmetoder och arbetsdelning i tillverkningen av kvinnlig dräkt 1770-1830*, Nordiska museets förlag, Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2010, Stockholm, 2010

Petersson McIntyre, Magdalena, *Identitetsföreställningar: performance, normativitet och makt ombord på SAS och AirHoliday*, Mara, Diss. Göteborg: Univ., 2003, Göteborg, 2003

Warkander, Philip, *"This is all fake, this is all plastic, this is me": a study of the interrelations between style, sexuality and gender in contemporary Stockholm*, Stockholm University, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2013, Stockholm, 2013

Wiklund, Lisa, *Kreativa liv: konstnärligt arbete och kosmopolitisk vardag i Williamsburg, Brooklyn, New York*, Makadam, Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2013, Göteborg, 2013

Bilaga-Frågelista

Varför blev du mönsterkonstruktör?

Intresse för kläder, att sy osv.

När kom du på att du ville utbilda dig inom detta? Vilka utbildningar har du gått?

Hur kom du först i kontakt med mönsterkonstruktion?

Berätta om vad du gjort sen du avslutade din utbildning

Praktikplats(er)

Arbetsplats(er)

Vilka skillnader har du upplevt mellan olika arbetsplatser?

Vad är det för upplägg där du jobbar nu?

Team av designer, inköpare och mönsterkonstruktör eller ser det ut på något annat sätt?

Tycker du att kommunikationen er emellan fungerar bra?

Hur upplever du din status på arbetsplatsen?

Upplever du att olika mönsterkonstruktörer har olika status?

Något företag/avdelning/typ av kläder som värderas högre?

Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

CAD, måttlistor, avmätningar, provningar, kontakt med tekniker på fabrik osv.

Vad tar upp mest tid? Vad är roligast?

Vad har du för framtidsplaner?

Drömarbetsplats, starta eget, göra något helt annat?

Hur beskriver du ditt yrke för någon som inte vet vad det är?

Vilka reaktioner brukar du få?

Händer det att du gör mönster/syr på fritiden?

Påverkar ditt yrke din fritid på något sätt?

Vänner, aktiviteter, annat

Kan du berätta om vad som är det bästa med ditt jobb?

Finns det något du skulle vilja ändra på?